

Kehitys

Utveckling TOUKOKUU 2.2022

Ruokaturva
heikkenee
Afrikassa

YK ei onnistu
ratkomaan
suurvaltojen
kiistoja

Pakistanin
rekkataide
levisi
maailmalle

SOTAA PAKOON

Venäjän hyökkäys Ukrainaan käynnisti
valtavan humanitaarisen avun operaation.
Larysa ja Bella-kissa pakenivat sotaa
kotikaupungistaan Harkovasta.

Ruokakesän kynnyksellä

Toukokuun loppupuolella olemme parhaan kotimaisen satokauden alussa. Varhaisperunat, mansikat ja herneet odottavat ostajiaan. Ruokaan liittyy tunteita, muistoja ja perinteitä. Se on kulttuurista, mutta ruokatuotanto on myös politiikkaa. Viime aikoina ruoan kova hinnannousu on puhuttanut sekä Suomessa että maailmalla. Ruoan hinnannousu tuntuu monen suomalaisen taloudessa, mutta pahiten elintarvikkeiden hintojen nousu osuu kaikista köyhimpiin maihin ja ihmisiin. Ruokatilanne heikentyi monessa Afrikan maassa jo ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan. Taustalla on sekä ilmastokriisiin, väestönkasvuun että politiikkaan liittyviä syitä.

LIISA TAKALA

Kun Afrikan väestö kasvaa, maatalouden pitäisi tehostua kattamaan kasvavan väestön ruoantarve. Usein on käynyt päinvastoin, kun perhekojojen kasvaessa maatiloja on pilkottu aiempaa pienempiin yksiköihin. Moni pienviljelijä on jäänyt paitsi kastelujärjestelmistä, lannoitteista sekä uusista viljelyteknikoista ja -lajeista. Ulkomaiset investoinnit ja kehitysyhteistyö eivät ole vastanneet riittävästi kasvavaan ruoantuotantotarpeeseen ja ilmastomuutoksen takia vaikeutuneisiin viljelyolosuhteisiin. Pääjuttumme pureutuu ruokaturvan heikentyneeseen tilanteeseen erityisesti Afrikassa.

KEHITTYVIEN MAIDEN ruokaturvan heikentyminen voi Suomesta käsin tuntua aluksi kaukaiselta asialta. Suomalaisen kuluttaman ruoan vaikutukset ulottuvat kuitenkin merkittävässä määrin ulkomaille. Esimerkiksi hieman vajaat puolet suomalais-

ten keskimääräisestä vesijalanjäljestä syntyy ulkomailla. Vesijalanjäljen suurin osuus muodostuu vedestä, joka vaaditaan kuluttamiemme tuotteiden ja elintarvikkeiden valmistamiseen. Osa suomalaisten kulutuksesta kohdistuu maihin, jotka kärsivät vaikeasta kuivuudesta ja heikosta pohjavesitilanteesta.

Myös kuluttamamme ruoan vaikutukset luonnolle kohdistuvat pääosin ulkomaille. Luonnon monimuotoisuus köyhtyy kestäättömien tuotanto- ja kulutustapojen takia. Jopa 90 prosenttia kuluttamamme ruoan monimuotoisuusvaikutuksista kohdistuu Suomen ulkopuolelle. Esimerkiksi elintarvikkeissa laajasti käytettävän palmuöljyn tuotannon tieltä raivataan metsää. Myös suomalaisten rakastamien kahvin ja suklaaseen tarvittavien kaakaopapujen tuotannon aiheuttama kuorma luonnolle kohdistuu kokonaan ulkomaille. Voit testata tietouttasi suomalaisille tuttujen raaka-aineiden ja ilmastomuutoksen yhteydestä tietovisastamme.

Merkittävä osa suomalaisten kuluttamasta kahvista tuotetaan Etelä- ja Keski-Amerikassa. Suomeen tuodaan kahvia muun muassa Guatemalasta. Kuvareportaasimme kertoo maan ruokaturvasta. Guatemalassa on Latalalaisen Amerikan ja Karibian alueen korkein lasten aliravitsemustilanne. Lähes puolet alle viisivuotiaista lapsista kärsii kroonisesta aliravitsemuksesta. Taustalla on lukuisia syitä koronapandemiasta luonnonkatastrofeihin, mutta myös pienviljelijöiden olosuhteissa, kuten epäoikeudenmukaisissa maan omistussuhteissa.

Globaali ruoantuotanto ja sen vaikutukset luonnolle, paikallisille asukkaille ja ilmastolle koskettavat laajasti meitä kaikkia. Nautitaan ruoastamme siis kestävästi ja vastuullisesti. Hyvää ruokakesää!

PS. Julkaisemme paljon lisämateriaalia verkossa **kehityslehti.fi**. Sieltä voi lukea ajankohtaisia uutisia, puheenvuoroja ja blogeja kehityskysymyksistä. Lisäksi meitä kannattaa seurata sosiaalisen median kanavissa Facebookissa, Twitterissä, Instagramissa ja LinkedInissä, joissa uutta sisältöä ilmestyy useita kertoja viikossa.

Artiklar i det här numret finns också på svenska på **Kehitys-Utvecklings** webbplats **kehityslehti.fi**.

MINTTU-MAARIA PARTANEN
päätoimittaja

Pakistanissa rekat koristellaan riemukkain värein ja kuvioin.

Koristelu kertoo niin omistajan vauraudesta kuin maalarien mielikuvituksestakin. Joskus ne viestivät tärkeää asiaa esimerkiksi tyttöjen koulutuksen tärkeydestä.

LUE JUTTU SIVULTA 44.

SALYNA BASHIR

Kehitys - Utveckling

Tilaukset ja osoitteenmuutokset
Verkossa kehityslehti.fi/tilaa-lehti/
Sähköpostitse kehitys.um@grano.fi
Puhelimitse tiistaisin ja torstaisin
klo 9–11/Grano Oy, 044 766 3126

Julkaisija Ulkomministeriö Viestintäosasto Kestävän kehityksen ja kaupan viestinnän yksikkö, PL 176, 00023 Valtioneuvosto
Toimitusneuvosto AD Teemu Heinilehto, viestintäjohtaja Mikko Koivumaa (pj.), apulaisosastopäällikkö Helena Airaksinen, tutkija Kalle Hirvonen, toimittaja Janne Hopsu, asiantuntija Lyydia Kilpi, professori Anja Nygren, apulaisosastopäällikkö Juha Savolainen, toimittaja Sami Sillanpää, toimittaja Maria Tolsa
Päätoimittaja Minttu-Maaria Partanen, 050 442 0273, minttu-maaria.partanen@formin.fi
Toimitussihteeri Tiina Kirkas, tiina.kirkas@gmail.com **Ulkoasu** Laura Ylikahri
Painatus Grano Oy ISSN 0787-041
Kannen kuva Antti Yrjönen/KUA
Lehden sisältöä lainattaessa on lähde mainittava. Artikkelit edustavat kirjoittajiensa kantaa. Neljä kertaa vuodessa ilmestyvä Kehitys-Utveckling on tilaajille maksuton. Kehitys-Utveckling 3.2022 ilmestyy syyskuussa.

06

Maailman makasiini

Venäjä kiristää otettaan Afrikasta, Suomi jatkaa avustustyötään Myanmarissa.

10

Miten niin?

Mikä on muun maailman vastuu Afrikan ympäristöongelmista? Aktivist Phyllis Omido vastaa.

11

Pikaruokapakkaukset ja juomapullot täyttävät meret muoviroskalla

Eniten roinaa päätyy meriin Aasian joista.

12

Venäjän hyökkäys Ukrainaan heikentää ruokaturvaa

Monet Afrikan ja Lähi-idän maat ovat pulassa, kun viljan ja lannoitteiden hinnat nousevat.

18

Väestönkasvu haastaa ruoantuotannon Afrikassa

Maanviljelyn tehostamisella on kiire.

20

Yhteistyö vie avun perille

Aiemmissä kriiseissä hioutuneet toimintatavat helpottavat humanitaarista avustustyötä myös Ukrainassa.

23

Kolumni

Emma Hakala ja Freek van der Vet Ukrainan sodan ympäristötuhot uhkaavat jättää pitkän jäljen.

JESPER KLEMEDSSON SOTOMAYOR

SAMULI SIRALA

24

Koronapandemia kasvattaa maiden välisiä tuloeroja

Kehittyvien maiden sisällä koulusulkujen haittavaikutukset kertautuvat äitien ja tulevaisuudessa lasten tuloissa.

38

Henkilö

Ulkoministeriön uusi valtiosihteeri Jukka Salovaara ei usko, että YK:sta on suurvaltakiistojen ratkaisijaksi.

42

Suomi tekee

Suomalaisjärjestö Filha valistaa tupakoinnin haitoista Kirgisiassa.

44

Vapaalla

Pakistanilainen rekkataide näkyy ulkomaillakin huonekaluissa, laukuissa ja jopa lenkkareissa.

30

Ajankuva

Guatemalassa maissi on perusruokaa, joka sellaisenaan on varsin ravintoköyhää. Maailman ruokaohjelman WFP:n mukaan joka toinen alle viisivuotias guatemalalainen lapsi kärsiikin aliravitsemuksesta. Etenkin maaseudulla ruokaturvattomuus on yleistä. Kuvassa seitsemänvuotias Vicente Panjoj Cojtin, jonka vanhemmat viljelevät maissia ja papua Panimaquipin kylässä Luoteis-Guatemalassa.

SHUTTERSTOCK

46

Tietovisa

Miten ilmastonmuutos vaikuttaa suomalaisille tuttuihin elintarvikkeisiin?

48

Esittelyssä

Tuore suomalaisdokumentti kertoo paimentolaisten luontosuhteesta Turkanassa Pohjois-Keniassa.

50

Tuliaiset

Elina Kostiaainen oppi Sudanissa, kuinka vaikeaa on siirtyä sotilashallinnosta demokratiaan.

51

Sarjakuva

Alfredo Martirena Mitä tapahtuu todella?

Venäjä kiristää otettaan Afrikasta

Lähes puolet Afrikan maista ei tuominnut Venäjän hyökkäystä Ukrainaun. Taustalla on Venäjän kasvanut vaikutusvalta Afrikassa.

Mielenosoittajat tukivat Venäjän hyökkäystä Ukrainaun Keski-Afrikan tasavallan pääkaupungissa Banguissa maaliskuussa 2022.

MAALISKUUN ALUSSA YK:n yleiskokouksen ylivoimainen enemmistö tuomitsi Venäjän hyökkäyksen Ukrainaun, mutta 54:stä Afrikan maasta peräti 25 valtiota äänesti joko tyhjää tai ei osallistunut lainkaan äänestykseen. Eritrea esitti tuomitsevan päätöslauselman hylkäästä.

Ulkopoliittisen instituutin johtava tutkija **Katariina Mustasilta** arvioi, että Afrikan maiden äänestyskäyttäytymistä selittää halu pysyä suurvaltojen kiistojen ulkopuolella.

”Harva Afrikan maa tuskin Venäjän hyökkäystä hyväksyi. Ne haluavat kuitenkin säilyttää suhteet kaikkiin suurvaltoihin, jotta tukea on mahdollista saada muualtakin kuin länsimaista tai Kiinasta.”

Mustasillan mielestä varovaisuus hyökkäyssodan tuomitsemisessa kertoo myös Venäjän poliittisen ja taloudellisen vaikutusvallan kasvusta Afrikassa.

”Venäjä on panostanut maanosaan nyt selvästi enemmän. Tässä ei ole

kuitenkaan mitään uutta, sillä monen maan kanssa suhteet syntyivät jo Neuvostoliiton aikana.”

Esimerkiksi Angolassa, Etelä-Afrikassa, Mosambikissa, Namibiassa ja Zimbabwessa vallassa ovat yhä entiset vapautusliikkeet, joille Neuvostoliitto oli aikanaan keskeinen tukija.

Mustasillan mukaan muiden suurvaltojen tavoin Venäjälläkin on huomattu Afrikan painoarvon kasvu maailmanpolitiikassa ja -taloudessa.

”Luonnonvarojen ohella maanosassa on paljon muutakin taloudellista potentiaalia. Lisäksi Venäjä hakee poliittisia liittolaisia. Läntisten maiden pakotteet ovat nyt eristäneet Venäjän, mikä varmasti lisää sen aktiivisuutta Afrikassa.”

Venäjä muokkaa mielipiteitä sosiaalisessa mediassa

Katariina Mustasillan mukaan Venäjän tavoitteina on heikentää demokratiaa ja tukea itsevaltaisia hallintoja.

”Se hakee murroksessa olevia valtioita, joihin on helpompi vaikuttaa.”

Tähän liittyy oleellisesti mielipidevaikuttaminen. Ranskalainen *Le Monde*-lehti kertoo, että Venäjän valtion televisiokanava Russia Today on lisännyt uutistarjontaansa ranskankielisissä Afrikan maissa. Etelä-Afrikassa Russia Todayn toiminta kiellettiin, mutta Venäjän kerrotaan nyt levittävän propagandaansa ennen muuta sosiaalisessa mediassa.

Viime vuosina Venäjä on lisännyt myös sotilaallista läsnäoloaan Afrikassa. Se on merkittävä aseiden viejä, mutta eniten huomiota ovat herättäneet venäläisen Wagner-yhtymän palkkasotilaiden salamyhkäiset operaatiot muiden muassa Keski-Afrikan tasavallassa, Malissa ja Libyassa.

Iso osa maailman muoviroskasta päättyy meriin.

SHUTTERSTOCK

Muoviroskaa halutaan hillitä kansainvälisellä sopimuksella

MAALISKUUSSA JÄRJESTETYSSÄ YK:n ympäristökokouksessa päätettiin aloittaa neuvottelut kansainvälisestä muovisopimuksesta, joka tulisi jäsenmaiden hyväksyttäväksi vuonna 2024.

Vuosina 1950–2017 tuotettiin arviolta 9,2 miljardia tonnia muovia, josta noin kolme neljäsosaa makaa nyt joko maakuopissa jätteenä tai kasaantuneena erilaisiin ekosysteemeihin, kuten meriin.

Ilman sopimusta muovinkulutuksen arvioidaan nelinkertaistuvan vuoteen 2050 mennessä. Sopimuksenkin myötä kulutus leikkaantuisi aluksi hitaasti – ehkä vain ylimääräisellä kuudella prosentilla vuoteen 2040 mennessä.

6,4 %

Koronapandemia kavensi maailman demokratiaa. The Economist Intelligence Unitin mukaan vain 6,4 prosenttia maailman väestöstä sai elää täysin demokraattisessa maassa vuonna 2021. Yli kolmasosa eli autoritaarisen hallinnon alla.

Maapallolla ei ole koskaan aikaisemmin ihmislajin olemassaolon aikana ollut näin vähän monimuotoisuutta.”

– CHRISTIANA FIGUERES, YK:N ILMASTONSUOJELUN PUITESOPIMUKSEN ENTINEN PÄÄSIHTEERI

SUUNNITTELEMATTOMAT RASKAUDET LISÄÄNTYVÄT

LÄHES PUOLET kaikista raskauksista on suunnittelemattomia, kerrotaan tuoreessa YK:n väestörahan UNFPAn vuosiraportissa.

Vaikka suunnittelemattomien raskauksien suhteellinen määrä on vähentynyt vuosina 1990–2019, niiden absoluuttinen määrä kasvaa globaalin väestönkasvun myötä.

Vuosittain 121 miljoonaa raskautta alkaa ilman suunnittelua. Yli 60 prosenttia näistä raskauksista päättyi aborttiin, ja arviolta noin 45 prosenttia aborteista on vaarallisia. Tämä johtaa tuhansien naisten ja tyttöjen kuolemaan.

Raportissa varoitetaan, että suunnittelemattomien raskauksien yleistymisellä on laajoja seurauksia naisille ja tytöille, globaalille terveydelle sekä maailman mahdollisuudelle saavuttaa YK:n kestävän kehityksen tavoitteet.

Tällä hetkellä yli 250 miljoonaa ehkäisyä tarvitsevaa naista ei saa käyttöönsä nyky-aikaisia ja turvallisia ehkäisymenetelmiä, vaikka haluaisivat.

MEDIA UNOHTI SAMBIAN KUIVUUDEN

HVÄNTEKEVÄISYYSJÄRJESTÖ CARE ja media-seurantapalvelu Meltwater selvittivät, mistä merkittävistä humanitaarisista kriiseistä raportoitiin kansainvälisessä mediassa vähiten vuonna 2021.

Tutkimustuloksissa nousivat esiin etenkin Sambian kuivuus ja nälänhätä, Itä-Ukrainan tilanne ennen Venäjän hyökkäystä ja Idai-myrskystä huonosti toipuvien malawilaisten ahdinko.

LUPAAVAT MALARIAROKOTUKSET ALKAVAT LOPPUVUODESTA

ASTRA ZENECA -koronarokotteen kehittänyt brittiläinen tutkijaryhmä on saamassa valmiiksi malaria-rokotteen, joka on tulossa käyttöön mahdollisesti jo ensi syyskuussa.

Rokote on antanut ihmiskokeissa lupaavan 77 prosentin suojan malariaa vastaan. Viimeisiä kokeita tehdään paraikaa Afrikassa.

Maailman terveysjärjestö WHO raportoi vuosittain noin 250 miljoonaa malaritapausta. Pelkästään vuonna 2020 malaria surmasi 627 000 ihmistä, joista suurin osa oli Afrikan maaseudulla asuvia alle viisivuotiaita lapsia.

UN WOMEN/R HASAN

Seksuaalinen häirintä ja parisuhdeväkivalta ovat yleistyneet muun muassa Bangladeshissa.

Koronapandemia lisäsi parisuhdeväkivaltaa

MAAILMAN NAISIIN ja tyttöihin kohdistuva parisuhdeväkivalta oli yleistä jo ennen koronapandemiaa. Pandemia on todennäköisesti pahentanut ongelmaa entuudestaan, kertoo lääketieteellisessä *The Lancet* -aikauslehdessä julkaistu tutkimus.

Tutkijat sanovat, että kyse on alustavasta arviosta, joka perustuu naisten tukipalveluista ja poliisilta saatuun tietoon.

AFP/LIX

Suomi tukee järjestöjen työtä etnisten vähemmistöryhmien hallitsemilla alueilla. Kuva maansisäisten pakolaisten leiriltä Demosossa Kayahin osavaltiossa lokakuussa 2021.

Suomen tuki myanmarilaisille jatkuu

Sotilasjuntan kanssa ei tehdä yhteistyötä, mutta järjestöjen kautta pystytään tukemaan Myanmarin naisia, lapsia ja rauhanprosessia.

SOTILAAT KAAPPASIVAT viime vuoden helmikuussa vallan Myanmarissa ja tukahduttivat kaappausta vastustaneet mielenosoitukset tappaen satoja ihmisiä.

Suomi tuomitsi muun Euroopan unionin kanssa sotilaiden toiminnan ja vaati paluuta demokratiaan. Aiemmin siviilihallinnon kanssa toteutettuja kehitysyhteistyöhankkeita ei enää jatkettu.

Ulkoministeriön erityisasiantuntija **Katja Hirvonen** kertoo, että vaikeasta tilanteesta huolimatta kehitysyhteistyötä on pystytty maassa jatkamaan poikkeusjärjestelyin. Sotilasjuntan ja sen asettaman poikkeusajan hallinnon kanssa yhteistyötä ei kuitenkaan tehdä, vaan myanmarilaisia autetaan YK- ja kansalaisjärjestöjen kautta.

YK:n väestörahoisto UNFPAn tukemat kiertävät klinikat tarjoavat edelleen äitiys- ja lisääntymisterveyspalveluja erityisesti Myanmarin sisäisille pako-

laisille. Klinikat jakavat myös naisille tietoa tukipalveluista perheväkivallan uhreille.

Lisäksi Suomi tukee YK:n tasa-arvojärjestö UN Womenin kautta myanmarilaisia naisjärjestöjä.

Opetusalalla Suomi rahoittaa kansainvälisen Pelastakaa Lapset -järjestön hanketta, jossa tuetaan kouluja ennen kaikkea etnisten vähemmistöryhmien hallitsemilla alueilla.

”Opetusta on pystytty jatkamaan yllättävän hyvin myös korona-aikana yhteisö-kouluissa. Koulujen ollessa kiinni lapsille on jaettu kotiin itseopiskelumateriaaleja, joita on valmistettu hankkeen tuella.”

Epävirallisissa tapaamisissa hahmotetaan paluuta demokratiaan

Suomi on pitkään tukenut Myanmarissa monimutkaista rauhanprosessia,

jossa kymmenien poliittisten puolueiden ja aseellisten etnisten ryhmien välille on haettu yhteisymmärrystä eri väestöryhmien oikeudet huomioivasta demokraattisesta järjestelmästä.

Vallankaappauksen jälkeen keskustelut ovat jatkuneet sotilasjunttaa vastustavan varjohallituksen, etnisten aseellisten ryhmien ja naisjärjestöjen edustajien kesken.

”Suomi tukee kansalaisjärjestöjen kautta näitä epävirallisia tapaamisia, joissa hahmotetaan yhdessä keinoja demokratian palauttamiseksi maahan”, Katja Hirvonen toteaa.

Myanmarista tuli vuonna 2012 Suomen kehitysyhteistyön kumppanimaa, ja ennen vallankaappausta tuki oli noin 16 miljoonaa euroa vuodessa. Viime vuonna Suomen rahoitus maassa toimiville järjestöille oli noin kahdeksan miljoonaa euroa.

Kehitys-Salmisen blogi kertoo kehityksen kuumimmat puheenaiheet

1 AFRIKAN väestönkasvu on hurjaa. Nyt afrikkalaisia on noin 1,4 miljardia. Vuoteen 2050 mennessä Afrikan väkiluvun ennustetaan kasvavan 2,5 miljardiin. Pysähtyykö kasvu tähän? Voiko tai pitääkö asialle tehdä jotain?

2 KEHITYSAPUA vai kehitysyhteistyötä? Termiä kehitysapu ei enää haluta kehitysyhteistyön kentällä käyttää, mutta kuvaisiko se silti todellista tilannetta? Ainakin sana on lyhyt, helppokäyttöinen ja edelleen laajasti käytössä.

3 PITÄÄKÖ venäläistä kulttuuria boikotoida? Kulttuuri on pehmeää vallankäyttöä, mutta toisaalta taiteilijat ovat usein muutoksen ääniä. Apartheidin aikana kulttuuriboikotit toimivat tehokkaasti Etelä-Afrikassa. Toimisiko sama nyt?

Lue blogitekstit verkossa kehityslehti.fi/kehitys-salmisen

Muun maailman myrkyt eivät kuulu Afrikkaan

Monet yritykset hakeutuvat Afrikkaan, koska siellä ne voivat saastuttaa vapaasti. Tähän on tultava loppu, sanoo palkittu kenialainen ympäristöaktivisti Phyllis Omido.

Phyllis Omido, Euroopassa toivutaan yhä koronaviruksesta ja Ukrainassa riehuu sota. Pitäisikö ympäristömurheiden ajattelu unohtaa hetkeksi?

”Euroopassa on nyt paljon huolia, mutta pandemiat ja sodat ovat väliaikaisia. Ympäristöongelmat sen sijaan vaikuttavat tuleviin sukupolviin. Ympäristöstä on pidettävä huolta myös huonoina aikoina. Täytyy myös muistaa, että eurooppalaiset ovat etuoikeutettuja ympäristökysymyksissä. Teollisuusmaat – tai teollistuneet kehitysmaat – pystyvät ulkoistamaan ympäristöongelmansa muihin maihin. Esimerkiksi Intiasta saapui viime joulukuussa laivalastillinen radioaktiivista jätettä Tansaniaan. Tämä on kovin surullista. Afrikalle ei pitäisi sysätä muiden maiden ongelmia.”

Voiko Afrikassa toimiva yritys saastuttaa vapaasti, jos sillä on hyvät kontaktit ja riittävästi rahaa?

”Monet ulkomaiset yritykset tulevat tarkoituksella Afrikkaan, koska maanosan mailla on niin heikko ympäristölainsäädäntö eikä lakien noudattamista valvota. Yritysten vaara jäädä kiinni ympäristöröksistä on hyvin pieni.

Onneksi monet paikalliset yhteisöt ovat alkaneet puolustaa itseään ja kamppailla yrityksistä vastaan. Tätä näkee nyt monessa Afrikan maassa.”

Eikö lakien valvonta ole mahdollista vasta sitten, kun valtiolla on siihen varaa? Eli ensin pitäisi saada talous nousuun?

”Talouden kasvattaminen on vaikeaa, jos Afrikan maat toimivat muiden maiden

kaatopaikkana. Valtavat määrät muovia ja myrkyllisiä kemikaaleja dumpataan Afrikkaan vuosittain. Tai yritykset valmistavat vaarallisia tuotteita Afrikassa. Miten Afrikan on mahdollista nousta köyhyydestä tällaisessa tilanteessa?

Kuinka voidaan myös olettaa, että Afrikan maiden kansalaiset pystyisivät tuottamaan talouskasvua, jos esimerkiksi lapset saavat lyijymyrkytyksen, joka heikentää heidän terveyttään ja alentaa heidän älykkyydosamääräänsä koko loppuelämäksi.

Eurooppalaisilla on vastuu Afrikasta. Heidän yrityksensä eivät voi tulla tänne ryöstöretkelle.”

Miten paikallisyhteisöjen ja kansalaisjärjestöjen työ ympäristöriskosten estämiseksi on onnistunut Keniassa?

”Keniassa on edistysellinen perustuslaki, joka antaa mahdollisuuden nostaa oikeusjuttuja ympäristöröksistä. Paikallisyhteisöt ovat voineet käyttää sitä apunaan.

Esimerkiksi Lamun kaupungissa hallitus oli antanut kolmelle kiinalaiselle valtionyriykselle luvan rakentaa megaluokan hiilivoimalan herkälle mangrovealueelle. Ympäristöaktivistit onnistuivat estämään hankkeen vuonna 2020.

Näillä voitoilla on myös kääntöpuolensa. Ympäristöaktivisteja vastaan

on alettu hyökätä. Viime vuonna viisi aktivistia sai surmansa.”

Miltä tuntui, kun sinua alettiin kutsua Itä-Afrikan Erin Brockovitchiksi?

”En tiennyt, kuka hän on, ennen kuin veljeni osti minulle hänestä [yhdyksvaltaisesta ympäristöaktivistinaisesta] kertovan elokuvan. Meillä on Erinin kanssa paljon yhteistä, ja olen imarreltu vertauksesta. Mutta on myös hyvä tulla tunnistetuksi omana itsenään, eikä minikään vertauksen kautta.”

Phyllis Omido ja Iris Laisi: Ympäristö ja sen puolustajat hätätilassa. Maailma kylässä -festivaali sunnuntaina 29.5.2022 klo 14.30–15.00. Keskustelua voi seurata Tiivistämössä (Kaasutehtaankatu 1, Helsinki) tai verkossa [maailmakylässä.fi](#).

PHYLLIS OMIDO, 43

Työ Kenialaisen Center for Justice Governance and Environmental Action -järjestön CJGEA:n johtaja
Ura Työskenteli yli 15 vuotta kenialaisissa teollisuusalan yrityksissä. Perusti CJGEA:n vuonna 2009. Sai ”vihreänä Nobelina” pidetyn Goldman Environmental Prize -palkinnon vuonna 2015
Koulutus Liiketaloustieteen opintoja Nairobien yliopistossa

PIKARUOKAPAKKAUKSET JA JUOMAPULLOT TÄYTTÄVÄT MERET MUOVIROSKALLA

Iso osa maailman meriin päätyvästä roskasta on noutoruokien pakkausjätettä, ja sekin on enimmäkseen muovia. Tulos ilmenee vuonna 2021 julkaistusta tutkimuksesta, jossa eritellään seitsemältä merialueelta kerättyä yli kolmen senttimetrin kokoista jätettä. Eniten muoviroinaa päätyy valtameriin Aasian joista, todetaan toisessa vuosina 2017–2020 tehdyssä tutkimuksessa.

10 ENITEN MAAILMAN MERIÄ ROSKAAVAA ESINETTÄ

Osuus yli 3 cm:n kokoisesta jätteestä

MUOVIKASSIT JA -PUSSIT 14,1 %

MUOVIPULLOT 11,9 %

MUOVISET RUOKA-ASTIAT JA RUOKAILUVÄLINEET 9,4 %

PAKKAUSKÄÄREET 9,1 %

SYNTEETTINEN KÖYSI 7,9 %

KALASTUS-TARVIKKEET 7,6 %

MUOVIKORKIT JA -KANNET 6,1 %

TEOLLISET PAKKAUKSET 3,4 %

LASI-PULLOT 3,4 %

JUOMATÖLKIT 3,2 %

MAAILMAN MUOVIJÄTTEESTÄ

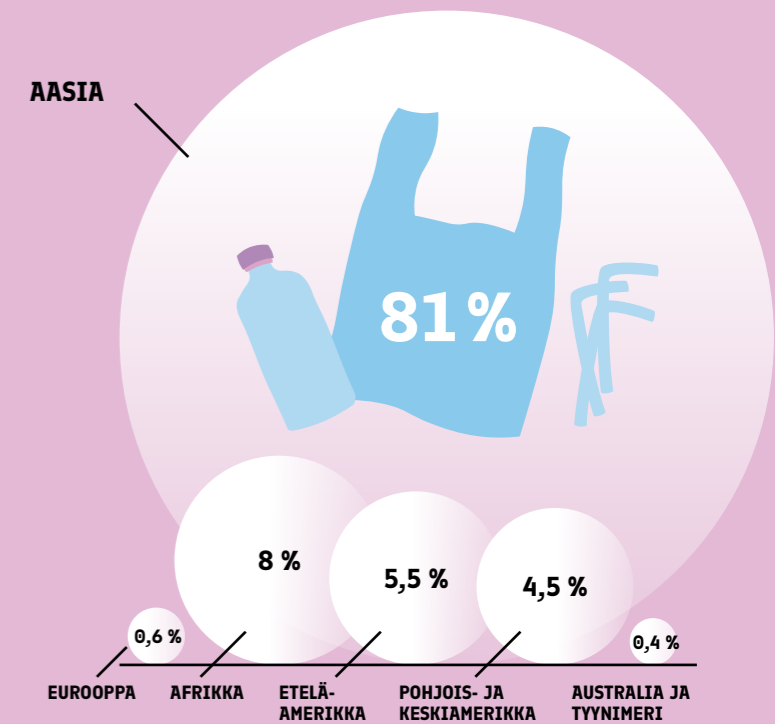
16 % kierrätetään

25 % poltetaan

40 % kuljetetaan kaatopaikalle

19 % dumpataan ympäristöön, kuten meriin

ENITEN MUOVIROSKAA KULKEUTUU MERIIN AASIAN MANTEREEN JOISTA

LÄHDE: STATISTA/NATURE SUSTAINABILITY/SCIENCE ADVANCES

VENÄJÄN HYÖKKÄYS UKRAINAAN HEIKENTÄÄ RUOKATURVAA

Monet Afrikan ja Lähi-idän maat ovat pulassa, kun viljan ja lannoitteiden hinnat nousevat. Jos Euroopan unioni ja sen liittolaiset eivät tule apuun, empatia Venäjää kohtaan saattaa kasvaa.

Venäjän helmikuussa aloittama Ukrainan-sota on jo ehtinyt vääntää Eurooppaa uuteen asentoon, mutta konfliktilla on myös kauaskantoisia globaaleja seurauksia.

Yksi muutoksen merkeistä nähtiin maaliskuussa, kun Ukrainan maatalousministeri **Roman Leschenko** kertoi, että maan viljasadosta ollaan menettämässä noin puolet.

Kaksi kolmasosaa Ukrainan pinta-alasta on viljelysmaata. Suurimman alan vie syys-marraskuussa kylvettävä talvivehna.

Nyt osa pelloista, satamista ja rautateistä on muuttunut sotatantereeksi, joten Ukrainan vienti muihin maihin kutistuu huomattavasti. Sama käy todennäköisesti Venäjän viennille, sillä maahan kohdistuvat pakotteet tekevät kaupankäynnistä vaikeaa tai jopa mahdotonta.

Maataloustuotteiden viennin takkuamisella on suuri merkitys muille maailman maille. Yhdessä Venäjä ja Ukraina vievät noin kolmanneksen maailman vehnästä ja suuren siivun esimerkiksi maissista, ohrasta, rapsista ja auringonkukkaöljystä.

Globaali ruokaturva on jo valmiiksi heikentynyt

Kahden maatalousjätin viennin kuihtuminen tapahtuu huonoon aikaan maailman ruokaturvan kannalta.

YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestön FAOn mukaan maailman ruokaturva- ja ravitsemustilanne alkoivat osoittaa lievää heikentymistä jo 2010-luvun puolivälissä. Tilannetta nakersivat etenkin konfliktit, ilmastonmuutoksen aiheuttamien sään ääri-ilmiöiden vaikutus maatalouteen ja taloudellinen eriarvoisuus.

Jemen on erittäin riippuvainen Ukrainan ja Venäjän tuontivehnästä. Kuvassa miehet lastaavat ruokatarvikkeita Punaisenmeren satamakaupungissa Hodeidassa huhtikuussa 2022.

Kovin isku koettiin kuitenkin keväällä 2020, kun maailma ajautui koronapandemian myötä erilaisiin sulkutiloihin.

”Esimerkiksi monessa Afrikan maassa suljettiin katumarkkinat ja estettiin ihmisiä liikkumasta. Tämä oli myrkyä maissa, joissa jopa 80–90 prosenttia väestöstä saa tulonsa epäviralliselta sektorilta ja joiden kansalaiset elävät kädestä suuhun ilman turvaverkkoja”, sanoo Länsi-Afrikan ja Sahelin ruokaturvaa ajavan SWAC-ryhmän pääsihteeri **Laurent Bossard**.

YK arvioi, että pandemia oli pelkätään vuoden 2021 aikana pudottanut ylimääräiset 77 miljoonaa ihmistä äärimmäiseen köyhyteen ympäri maailman.

Vehnästä riippuvaiset maat ovat köyhiä

Ukrainan sodan aiheuttamat vientiongelmat heikentävät globaalia ruokaturvaa entisestään. Etenkin vehnäkaupan hyytyminen tuo FAOn tilastojen mukaan monelle maalle vaikeuksia.

Vehnä on kulttuurisesti tärkeä ruoka-aine erityisesti Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idän maissa, mutta sitä syödään myös muualla.

”Esimerkiksi Länsi-Afrikassa vehnä ei kuulu perusruokavalioon. Vehnää kuitenkin tuodaan alueen maihin, koska siitä tehtyä halpaa leipää syövät kaikkein köyhimmät, pääasiassa kaupungeissa”, Laurent Bossard sanoo.

Peräti 26 maata tuo yli puolet vehnästään nimenomaan Ukrainasta ja Venäjältä. Suuri osa näistä maista kuuluu vähiten kehittyneiden LDC-maiden joukkoon.

Esimerkiksi Eritrea on sataprosenttisen riippuvainen Ukrainasta ja Venäjältä. Muita korkeasti riippuvaisia vähävaraisia maita ovat muassa Somalia, Libanon, Egypti, Madagaskar, Tansania, Libya, Kongon demokraattinen tasavalta, Namibia, Djibouti, Senegal, Kamerun ja Mauritania.

Vaihtoehtoisten vehnälähteiden löytäminen voi olla vaikeaa. FAOn mukaan

Euroopan unionin ja Intian kyky korvata Ukrainan ja Venäjän tuotantoa on hyvin rajallinen. Kanadassa ja Yhdysvalloissa vehnävarastot ovat poikkeuksellisen pieniä huonon satovuoden takia.

Koronapandemia ehti jo korottaa hintoja

Ukrainan sota heikentää myös lannoitteiden saatavuutta ja nostaa fossiilisten polttoaineiden hintaa.

Nämäkin muutokset osuvat herkästi Afrikkaan.

Venäjä on maailman suurimpia lannoitteiden tuottajia. Afrikan maat puolestaan ostavat lähes kaikki lannoitteensa, kuten urean, mantereen ulkopuolelta.

Afrikka on myös erityisen riippuvainen fossiilisista polttoaineista: kuljetukset hoidetaan maanteitse ja suuri osa sähköstä tuotetaan polttomoottorigeneraattoreilla.

Hinnannousut tulevat edellisten, koronapandemian aikana toteutuneiden

SISÄLLISSOTA HEIKENSI JEMENIN RUOKATURVAA

SOMALIAA VASTAPÄÄTÄ Adeninlahdella sijaitsevassa Jemenissä on sodittu vuodesta 2014 lähtien. YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAOn mukaan yli 45 prosenttia jemeniläisistä kärsii aliravitsemuksesta. Noin puolet väestöstä on jonkinlaisen ruoka-avun piirissä.

Kuten muissa Lähi-idän maissa ja Pohjois-Afrikassa, suuri osa jemeniläisten saamista kaloreista koostuu vehnätuotteista, joita se valmistaa pääosin ulkomailta tuotetusta vehnästä. FAOn tilastojen mukaan yli 40 prosenttia Jemenin tuomasta vehnästä tuli Ukrainasta

ja Venäjältä vuonna 2021. Käytännössä riippuvuus on vieläkin suurempaa, sillä osa vehnästä ostetaan kolmansien maiden kautta.

Jemen on ollut perinteisesti omavarainen maataloustuotteiden suhteen. Vehnän tuonti alkoi kuitenkin yleistyä 1970-luvun öljybuumin jälkeen, kun suuri osa maan työvoimasta alkoi siirtyä pois maataloudesta Persianlahden maihin siirtotyöläisiksi. Maataloudessa alettiin myös käyttää kastelua, mikä pienensi pohjavesivarantoja.

Sisällissota on vaikeuttanut taloudel-

lista toimintaa ja horjuttanut koko maan taloutta. Tuonti oli vuosina 2018–2020 jo 85 prosenttia korkeampi kuin mitä se oli vuosina 2003–2005. Tuonnin arvo on nykyisin kuusinkertainen verrattuna vientiin.

Kansainvälinen hätäapu Jemenille on todennäköisesti vähentymässä vuonna 2022, sillä avunantajamaat kamppailevat muiden muassa omien koronapandemia-toimiensa ja Ukrainan sodan aiheuttaman pakolaisaallon kanssa. Maaliskuussa järjestetyllä rahoituskierroksella avunantajien lupaamat summat laskivat neljänneksellä edellisvuoteen verrattuna.

Huhtikuussa Suomi myönsi 26,1 miljoonaa euroa Ukrainan sodan kärjistämän ruokakriisin lievittämiseksi. Jemenin lisäksi apua ohjataan järjestöjen humanitaariseen työhön muiden muassa Syyriaan ja Somaliaan. Kuvassa naiset ja lapset noutavat järjestöjen ruoka-apuna vehnä, riisiä, öljyä ja sokeria Lahijin maakunnassa Etelä-Jemenissä maaliskuussa 2022.

Vehnä on kulttuurisesti tärkeä ruoka-aine erityisesti Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idän maissa, mutta sitä syödään myös muualla.

korotusten päälle. Esimerkiksi Senegalissa leivän hintaa nostettiin 75 prosentilla pelkätään joulukuun aikana, Laurent Bossard sanoo.

”Nyt on mahdollista, että leivän hinta kohoaa moninkertaiseksi tulevana kuukausina.”

FAOn tilastot osoittavat samaan suuntaan. Kun kaikkien ruoka-aineiden inflaatiokorjattu keskihinta oli helmikuuhun mennessä noussut koronapandemian ensimmäisestä toukokuusta 50 prosentilla, Ukrainan kriisi on kiihdyttänyt vauhtia vielä siitakin. Pelkätään helmi-maaliskuun aikana hinnat kohoivat 13 prosentilla.

Bossard on huolissaan Afrikan tilanteesta.

”En ihmettelisi, jos Dakarin kaltaisissa kaupungeissa nähtäisiin levottomuuksia, kun ihmiset suuttuvat hinnankorotuksista.”

Kriisien välinen kisa

Afrikan maiden tukalaa tilannetta voitaisiin periaatteessa lievittää kansainvälisellä avulla, mutta tässäkin matkassa on monta mutkaa.

Laurent Bossardin mukaan humanitaariseen apuun ja kehitysyhteistyöhön saattaa lähikuukausina ja -vuosina tulla selkeä lovi. Ukrainan kriisi on nostamassa monen avunantajamaan ruoka-, energia- ja pakolaismenoja. Ne tulevat myös suuntaamaan enemmän rahaa puolustukseen.

KHALED DESOUKI/APPLIK

Umm Abdo paistaa leipää Zerzaran kylässä Niilin länsirannalla lähellä Aswanin kaupunkia Egyptissä helmikuussa 2022.

EGYPTILÄISTEN RUOKAKULTTUURI VAHVISTAA VEHNÄRIIPPUVUUTTA

KANSAINVÄLISEN elintarvikepolitiikan tutkimuslaitoksen IFPRIn mukaan 35–39 prosenttia egyptiläisten kaloreista on viime vuosina tullut vehnäst. Pohjois-Afrikan suurvaltio Egypti ostaa yli 60 prosenttia käyttämästään vehnäst ulkomailta. Se on maailman suurin vehnäntuoja. Maan yli satamiljoonaiselle väestölle tuodaan vuosittain. Noin 75 prosenttia vehnäst on tullut Ukrainasta ja Venäjältä.

Egypti on käyttänyt vuosittain vehnäostoihin noin kolme miljardia Yhdysvaltain dollaria. Nyt hinnannousujen seurauksena summa on IFPRIn arvion

mukaan kohoamassa lähelle kuutta miljardia dollaria.

Kolme neljäsosaa tuontivehnäst on käytetty perinteisen *baladi*-leivän jakamiseen miljoonille köyhille valtion tukemaan hintaan. Nyt ohjelma on vaarassa, kun tuontilaskun hinta on jopa kaksinkertais- tumassa.

Egyptin riippuvuus viljojen tuonnista on kasvanut merkittävästi kolmen viime vuosikymmenen aikana. Tuonti on kasvanut nopeammin kuin kotimainen tuotanto.

IFPRIn mukaan Egyptin vehnäongelmaa selittää kotimaisen tuotannon kyvyttömyys mukautua kasvaneeseen

kulutukseen. Egyptiläiset maanviljelijät tuottavat vehnää suhteellisen tehokkaasti, mutta viljelyalueiden laajentaminen olisi nykyisessä tilanteessa kestävämpi, koska esimerkiksi vesivarojen hallintaa ei ole sopeutettu ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin.

Toinen syy on egyptiläisten ruokavalio, joka pakottaa hallituksen jatkamaan kestävämpiä vehnäpolitiikkaansa. Egyptiläinen kuluttaa keskimäärin 145 kiloa vehnää vuodessa, mikä on kaksi kertaa enemmän kuin maailman keskiarvo. Vehnätuotteiden käyttö näkyy ylipainona ja virheellisen ravinnon aiheuttamina muina ongelmina.

Yksi potentiaalisista Afrikan tuki-joista on Maailman ruokaohjelma WFP, joka jakoi ruoka-apuaan vuonna 2020 yli sadalle maalle ja alueelle 8,4 miljardin Yhdysvaltain dollarin turvin.

Nyt WFP varoittaa, että sillä on suuria vaikeuksia toimittaa apua 44 miljoonalle nälkähädän partaalla olevalle ihmiselle 38 maassa, koska avunantaja- mailta ei ole saatu riittävästi rahoitusta.

Lähikuukausina nähdään, pystytäänkö humanitaarisen avun budjettia kasvattamaan vai tuetaanko esimerkiksi Ukrainaa muiden kohteiden kustannuksella.

Bossardin mukaan meneillään on jo ”kriisien välinen kisa”, jossa joudutaan tekemään vaikeita päätöksiä siitä, ketä avustetaan ja ketä ei.

Venäjän suosio kasvaa Afrikassa?

Muuttuneella humanitaarisella tilanteella on geopolittisia seurauksia, ja se vaikuttaa myös Afrikkaan.

Meneillään on jo ”kriisien välinen kisa”, jossa joudutaan tekemään vaikeita päätöksiä siitä, ketä avustetaan ja ketä ei.

”Mutta ei välttämättä siten kuin Eurooppa haluaisi”, Laurent Bossard sanoo.

”Nyt kun Venäjän viljalaivoja ei enää nähdä Afrikan rannikoilla, osa afrikkalaisista tulee sanomaan, että tämä on seurausta siitä, mitä Eurooppa ja Yhdysvallat ovat tehneet. Tällaisia mielipiteitä näkyy jo sosiaalisessa mediassa.”

Bossardin mukaan olisi tärkeää, että EU, Yhdysvallat, Kanada, Japani ja muut avunantajat olisivat läsnä köyhissä maissa tukemassa näitä ruokakriisissä.

”Muutoin ne saavat kolauksen maineelleen, ja se olisi erityisen haitallista tässä maailmantilanteessa.”

Korvaavia lajikkeita vehnälle

Laurent Bossard ei osaa ennustaa, miltä ruokaturvatilanne näyttää vuoden päästä, mutta hän ei ole kovin optimistinen. Niin kauan kuin konfliktit ja ilmastomuutoksen aiheuttama epävakaus jatkuvat maailmalla ja Afrikassa, ruokaturvan tilanne ei ainakaan parane.

Bossard syyttää ruokaturvan heikkenemisestä etenkin konflikteja. Esimerkiksi Länsi-Afrikassa on hänen mielestään epäonnistuttu kollektiivisesti. Viime vuosituuhannen lopussa alkaneet levottomuudet Pohjois-Afrikassa ovat levinneet Sahelin alueelle ja sen jälkeen rannikon maita pitkin.

Nyt islamistit ja heitä vastustavat puolisoitaalliset joukot taistelevat keskenään heikkojen valtioiden alueilla. Maanviljelijät joutuvat jättämään peltonsa ja ajautuvat itsekin ruoka-avun varaan.

Bossard näkee uudessa tilanteessa kuitenkin myös mahdollisuuksia.

”Afrikan maissa on nyt mietittävä vehnäntuonnin järjestyttä. Olisiko mahdollista korvata vehnää edes osittain paikallisilla lajikkeilla, kuten hirssillä ja maissilla? Afrikassa olisi kaiken kaikkiaan loistavat olosuhteet viljellä maata, jos vain konfliktit ja muut onnettomuudet eivät vyöryisi alueelle kerta toisensa jälkeen kuin tsunamit.”

Artikeln finns på svenska på [Kehitys-Utvecklingswebbplats](#) [kehitylehti.fi](#).

Durra on kotoisin trooppisesta Afrikasta.

SHUTTERSTOCK

SUDANIN POLIITTISET LEVOTTOMUUDET NOSTAVAT RUOAN HINTAA

VEHNÄ on durran jälkeen yleisin kalori- lähde Sudanissa. Vain noin 15 prosenttia Sudanin vehnäst kasvatetaan kotimaassa ja loput ostetaan ulkomailta. Tuonnista noin 35 prosenttia on lähtöisin Ukrainasta ja Venäjältä. Vehnäntuonti maksaa hallitukselle noin 500 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria vuodessa.

Vehnänkulutus on kasvanut nopeaa tah- tia Sudanissa parin viime vuosikymmenen aikana. Näin on käynyt etenkin kaupunkialueilla, joissa 35 prosenttia väestöstä asuu. Muutosta ovat vauhdittaneet reipas väestönkasvu sekä leipää ja vehnätuotteita suosivien ruokatottumusten yleistymisen.

Viime vuosina perinteisen *baladi*-leivän hinnannousuista on seurannut mielenosoituksia, vaikka hintaa on yritetty pitää keinotekoisesti alhaisena tukien avulla.

Joulukuun 2018 laajoja mielenosoituksia seurasi vallanvaihdos, jossa yli 30 vuotta maata hallinnut presidentti **Omar al-Bashir** syrjäytettiin. Sen jälkeen nähtiin sotilasvallankaappaus lokakuussa 2021.

Yleinen poliittinen epävakaus häiritsee myös ruoantuotantoa. Pula ulkomaanvaluutasta ja siihen liittyvät tuontirajoitukset ovat osaltaan pitäneet vehnän hintaa korkealla.

Afrikassa väestönkasvu haastaa ruoantuotannon

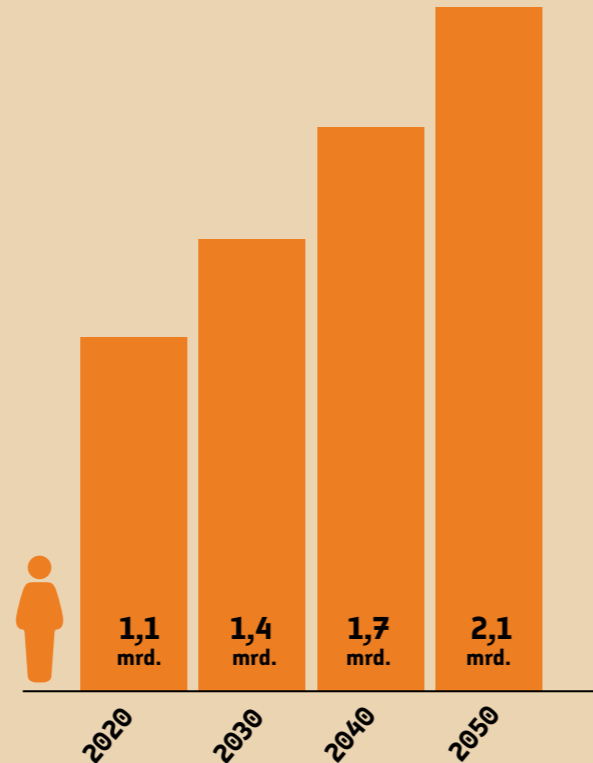
Saharan eteläpuolisen Afrikan väestö kaksinkertaistuu vuoteen 2050 mennessä, arvioi YK. Siksi ruoantuotantoa pitäisi kasvattaa nopeasti.

Afrikassa ruokaa tuotetaan enimmäkseen alle kahden hehtaarin pientiloilla. Ruoantuotannon lisääminen edellyttäisi tilakoon kasvattamista, mutta trendi on päinvastainen: vanhemmat pilkkovat tilojaan pienemmiksi, jotta he voivat jättää peltonsa perinnöksi lapsilleen. Harvalla on varaa keinokastelujärjestelmiin, ja lannoitteiden hinnat ovat nousussa.

Myös ilmastonmuutos vaikuttaa: hallitusten välisen ilmastonmuutospaneelin IPCC:n mukaan jopa 46 prosenttia koko Afrikan maa-alasta on laadultaan heikentynyt.

KASVAVA VÄESTÖ TARVITSEE RUOKAA

Saharan eteläpuolisen Afrikan väestönkasvu vuosina 2020–2050

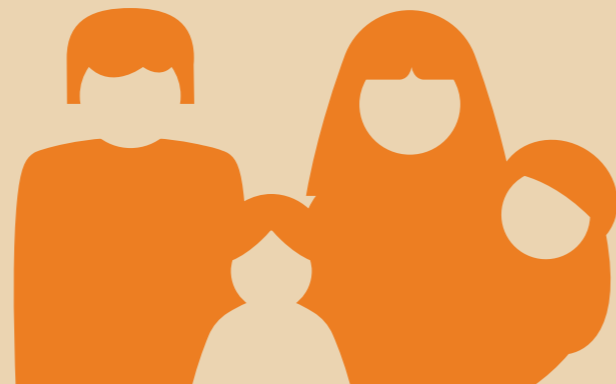

346

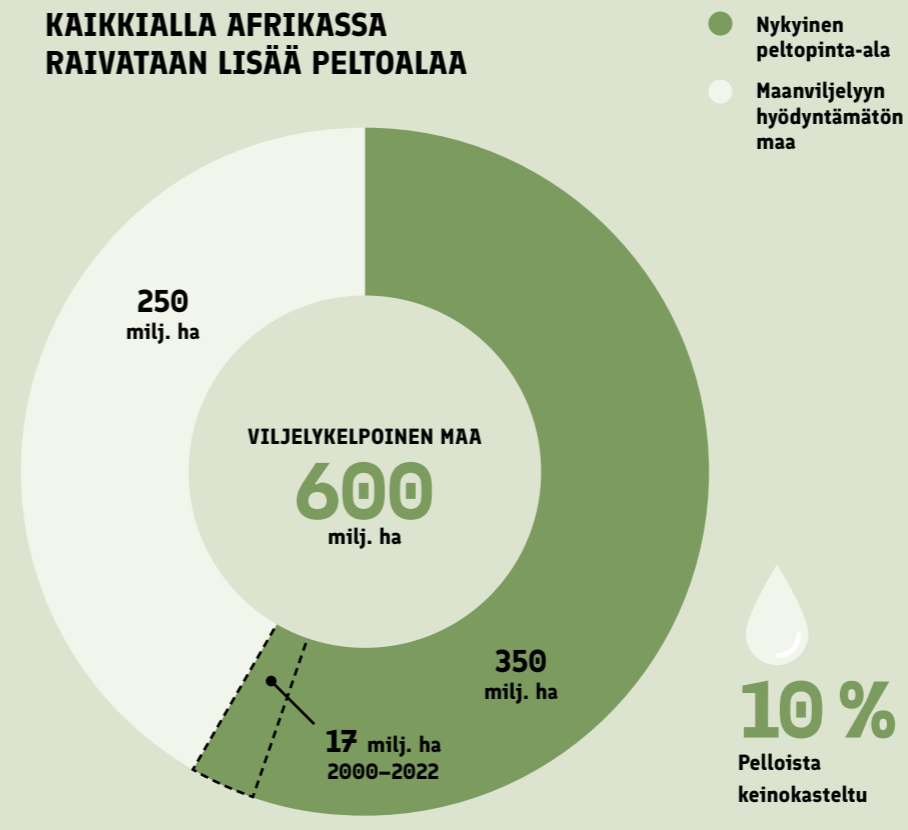
miljoonaa afrikkalaista vakavasti ruokaturvattomia

452

miljoonaa afrikkalaista keskivaikeasti ruokaturvattomia

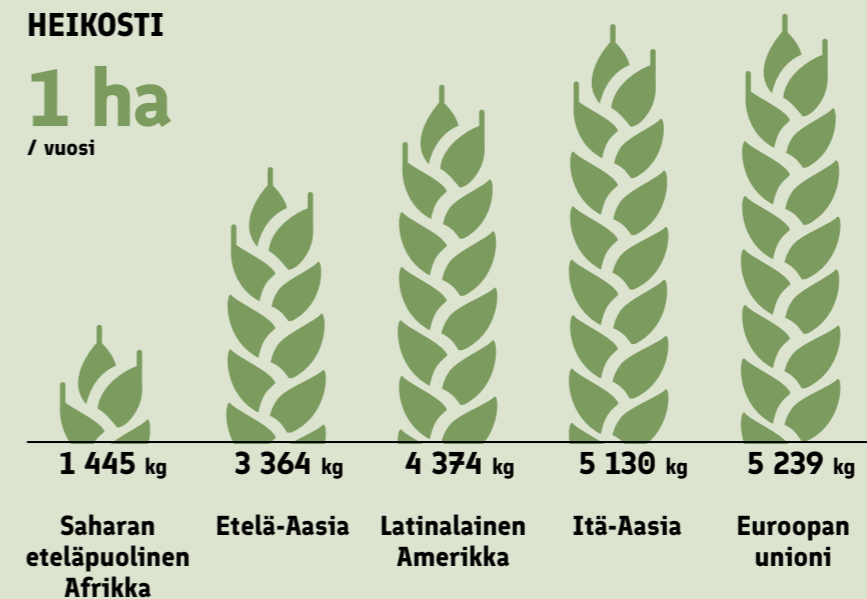

KAIKKIALLA AFRIKASSA RAIVATAAN LISÄÄ PELTOALAA

PELLOT TUOTTAVAT HEIKOSTI

1 ha
/ vuosi

PIENTILAT TUOTTAVAT VALTAOSAN RUOASTA

33 = 70 %
milj. pientilaa ruoantuotannosta

MAATALOUSTUOTTEIDEN VUOTUINEN TUONTI

Vehnä, riisi, soija, öljysiemenet, liha
≈ 40 mrd. \$

MAATALOUSTUOTTEIDEN VUOTUINEN VIENNI

Kaakao, kahvi, tee, puuvilla
≈ 35 mrd. \$

MAANVILJELYÄ VOIDAAN TEHOSTAA

- 1 Parantamalla kastelujärjestelmiä
- 2 Lannoitteilla ja tuholaisten torjunta-aineilla
- 3 Parantamalla logistiikkaketjuja
- 4 Panostamalla kotimaiseen ruoantuotantoon

Yhteistyö vie avun perille

Ukrainan pakolaiskriisissä humanitaarisen avun toimittajat joutuvat koville, mutta työssä auttavat aiemmissä kriiseissä muotoutuneet toimintatavat. Miten apu toimitetaan perille?

Venäjänsä hyökkäyssota Ukrainassa on ajanut kodeistaan miljoonia ihmisiä, joiden avustamiseksi on jouduttu käynnistämään nopeasti massiivinen avustusoperaatio.

Valtavasta urakasta selviämiseksi auttaa, että humanitaarisen avun kansainvälisillä toimijoilla on vakiintuneet toimintatavat aseellisten konfliktien ja luonnonkatastrofien uhrien avustamisessa.

”Oleellista on toiminnan koordinaatio eri toimijoiden välillä”, korostaa kehityspolitiikan neuvonantaja **Riikka Mikkola** ulkoministeriön humanitaarisen avun yksiköstä.

Ukrainan kriisissä päävastuun tästä kantaa YK:n humanitaarisen avun koordinaatiotoimisto OCHA. Se on perustanut Puolaan järjestöjen välisen koordinaatio- ja varastointipisteen, jonka tavoite on varmistaa avun tehokas toimittaminen Ukrainaan.

”Ukrainassa on useita toimipisteitä, joiden kautta eri toimijoiden humanitaarista apua menee eteenpäin”, Mikkola sanoo.

YK koordinoi avun perillemenoa

YK-järjestöjen keskinäinen työnjako humanitaarisessa avussa perustuu kunkin järjestön asiantuntija-alaan. Esimerkiksi pakolaisjärjestö UNHCR:llä on päävastuu kodeistaan lähteneiden majoituksesta. Ruokaohjelma WFP koordinoi elintarvikkeiden jakelua.

”Avun koordinoinnissa ovat mukana myös isot kansainväliset kansalaisjärjestöt. Lisäksi siihen osallistuvat mahdollisuuksien mukaan kohdemaan viranomaiset ja paikallishallinnot, joilla on esimerkiksi Ukrainan naapurimaissa keskeinen rooli pakolaisten auttamisessa.”

Punaisen Ristin kansainvälinen liike ei ole osa YK:n koordinaatiojärjestelmää, vaan se koordinoi apua ennen muuta eri maiden Punaisen Ristin ja Puolikuun yhdistysten kanssa.

Yhteydenpito on kuitenkin tiivis YK-järjestöjen ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa, sanoo Suomen Punaisen Ristin kansainvälisen avun johtajana pitkään toiminut **Kalle Löövi**.

Pari vuotta sitten eläkkeelle jääneellä Löövillä on paljon kokemusta avustus-

MARKO KOKIC/EPIC

Punaisen Ristin vapaaehtoistyöntekijä auttaa pakolaisia rekisteröitymään Uzhhorodin kaupungissa Ukrainassa lähellä Slovakian rajaa maaliskuussa 2022.

Kirkon Ulkomaanavun unkarilainen yhteistyökumppani jakaa vaippoja ja vettä tarvitseville Lvivin lähistöllä Länsi-Ukrainassa maaliskuussa 2022. Huhtikuun puoliväliin mennessä suomalaiset olivat lahjoittaneet järjestöjen Ukraina-keräyksiin yli 53 miljoonaa euroa.

”Ruokaa ja tarvikkeita hankitaan mahdollisuuksien mukaan myös paikan päältä tai lähialueilta.”

– Riikka Mikkola

työstä kentällä Afganistanista Haitiin. Hänestä sujuva yhteistyö on ehdoton edellytys operaation onnistumiselle.

”Kentällä vaihdetaan tietoa ja katsotaan yhdessä, mitkä asiat ovat hoidossa ja missä on parannettavaa. Hyvä tiedonkulku vähentää päällekkäisyyksiä. Yksikin hankala tyyppi joukossa voi tehdä yhteistyöstä hankalaa.”

Apu annetaan yhä useammin rahana

Avustusoperaatioissa on saatava usein suuria määriä ruokaa ja muita perustarvikkeita nopeasti perille.

Humanitaarista työtä tekevillä isoilla järjestöillä on eri puolilla maailmaa keskusvarastoja, joista tavarat saadaan liikkeelle lyhyelläkin varoitusajalla. YK:lla on iso hankintakeskus muun muassa Kööpenhaminassa Tanskassa.

”Ruokaa ja tarvikkeita hankitaan mahdollisuuksien mukaan myös paikan

päältä tai lähialueilta. Paikalliset hankinnat säästävät kustannuksia, hyödyttävät paikallista taloutta ja vähentävät kuljetusten ympäristövaikutuksia”, Riikka Mikkola kertoo.

Isoissa kriiseissä tarvittavat tarvikemäärät ovat suuria. Esimerkiksi Ukrainan sodan ensimmäisinä viikkoina oli huutava pula pakolaisten tarvitsemista huovista.

Aina tarvikkeita ei saada riittäviä määriä oikeaan paikkaan ja aikaan. Lisäksi niiden on oltava riittävän laadukkaita ja sovitettava paikallisiin oloihin.

”Talvivaatteita ei kannata jakaa kesällä ja päinvastoin. Tai jos ruokavalio pohjautuu riisiin, asukkaille ei kannata lähettää ruisleipää”, Mikkola havainnollistaa.

Yhä useammin apu toimitetaan avun tarpeessa oleville rahana. Ennen ulkoministeriötä Mikkola kehitti runsaat kymmenen vuotta UNHCR:n ja WFP:n käteisapuohjelmia Afrikassa ja Aasiassa.

ANTTI RÄÖNEN/KUVA

Toukokuun alkuun mennessä yli viisi miljoonaa ukrainalaista oli paennut sotaa ulkomaille. Puolet heistä oli lapsia. Kuvassa Vova ja Mia pakolaisten avustuskokouksessa Unkarin rajalla maaliskuussa 2022.

”Raha-apu on monesti paras tapa avustaa, sillä silloin ihmiset voivat hankkia eniten tarvitsemiaan asioita.”

Teknologinen kehitys mahdollistaa raha-avun jakamisen laajalle joukolle ihmisiä nopeasti ja luotettavasti.

”Nigerissä Malista väkivaltaa paenneet paimentolaiset saavat avustukset kännykkäänsä mobiilirahana”, Mikkola mainitsee.

Avustustyön riskit kasvaneet

Kalle Löövin mielestä matkapuhelimet ja syrjäisiinkin kyliin ulottuva mobiili-verkko ovat olleet suurin avustustyöhön vaikuttava muutos.

”Tieto ihmisten tarpeista, taisteluista ja avustustoimista leviää nyt nopeasti.”

Hyvä tiedonkulku auttaa avustustyössä, mutta sillä on kääntöpuolensa. Myös rikolliset tai terroristit voivat hyödyntää kännyköitään, kun suunnit-

teilla on esimerkiksi isku avustuskuljetukseen.

”Avustusjärjestöjen on pidettävä huolta tietoturvasta, jotta esimerkiksi tiedot avustetuista henkilöistä eivät päädy väriin käsiin”, Löövi huomauttaa.

Erilaisten turvallisuusriskien hallinnasta on tullut yhä keskeisempi osa avustustyötä. Monissa kriisipesäkkeissä on aseellisia ryhmiä, jotka eivät kunnioita avustajien koskemattomuutta tai yrittävät käyttää apua omien tavoitteidensa ajamiseen.

Humanitarian Outcomes -järjestön mukaan 108 avustustyöntekijää menetti vuonna 2020 henkensä väkivaltaisissa iskuissa. Vaarallimmat paikat olivat Etelä-Sudan ja Syyria. Suurimmassa vaarassa ovat aina paikalliset avustustyöntekijät.

”Enää ei voi luottaa siihen, että vaikkapa sairaalat eivät joutuisi tahal-

”Tieto ihmisten tarpeista, taisteluista ja avustustoimista leviää nyt nopeasti.”

– Kalle Löövi

listen iskujen kohteeksi”, Riikka Mikkola huomauttaa.

Myös Ukrainassa on nähty kansainvälisen humanitaarisen oikeuden selviä rikkomuksia, kun Venäjä on hyökännyt siviilikohteisiin ja estänyt humanitaarisen avun perillemeno.

Ammattimainen apu menee parhaiten perille

Ukrainan kriisi herätti suomalaisissa valtavan halun auttaa. Kalle Löövi löytää vertailukohdan 1990-luvun Balkanin sotien uhrien auttamisesta.

Avustusjärjestöjen keräysten ohella yksityiset henkilöt haluavat auttaa viemällä Suomesta ruokaa ja tarvikkeita paikan päälle. Löövin mielestä vilpiton mutta heikosti suunniteltu toiminta ei ole pelkästään hyvä asia.

”Puolan rajalle lähtevät yksityiset avustajat voivat tukkia pakettiautoillaan väyliä ja aiheuttaa ylimääräistä työtä avun koordinoinnista vastaaville. Lisäksi Ukrainaan tulisi toimittaa vain sellaisia tarvikkeita, joita sinne on pyydetty ja pidetään tarpeellisina”, Löövi korostaa.

Myös Riikka Mikkolan mielestä koordinoimattomasta avusta on pahimmillaan enemmän haittaa kuin hyötyä.

”On iso riski, että apu ei tavoita ihmisiä, jotka sitä eniten tarvitsisivat. Ammattimainen avustustyö pitää huolen siitä, että apu saavuttaa haavoittuvimmissa asemassa olevat.”

Artikeln finns på svenska på [Kehitys-Utvecklings webbplats](#) [kehityslehti.fi](#).

EMMA HAKALA JA FREEK VAN DER VET

Ukrainan sodan ympäristötuhot uhkaavat jättää pitkän jäljen

ITÄ-UKRAINAN Donbasissa sotatoimet ovat uhanneet ympäristöä ja alueen ihmisten terveyttä vuodesta 2014 alkaen. Vuoden 2022 helmikuussa alkanut Venäjän täysimittainen hyökkäys Ukrainaan laajensi tuhot koskemaan koko maata. Venäjä on hyökännyt ydinvoimaloihin sekä tuhonnut vesivoimaloita, kaasuputkia ja muuta teollisuusinfrastruktuuria.

Raskaaseen teollisuuteen kohdistuvat iskut voivat saastuttaa maaperää ja jokia sekä pilata juomaveden. Ukrainassa on esimerkiksi 465 varastoa kaivostoiminnasta kertyvälle ongelmajätteelle, joka jokiin päätyessään voi levitä yli rajojen Venäjälle, Moldovaan, Valko-Venäjälle ja Asovanmereen. Venäjän pommitusten aiheuttaman suoran inhimillisen kärsimyksen lisäksi niiden ympäristötuhot muodostavat terveysuhan, joka pitkittää sodan aiheuttamaa vahinkoa.

Konflikteissa ympäristönsuojelu ei ole etusijalla, vaan tärkeintä on turvata ihmishenkiä. Ympäristövahingot voivat kuitenkin aiheuttaa pitkäkestoista haittaa terveydelle, hyvinvoinnille, elinkeinoille ja ekosysteemeille – erityisesti jos niitä ei ajoissa havaita. Epätietoisuus ympäristön turvallisuudesta voi myös herättää paikallisväestössä pelkoa ja haitata jälleenrakennusta.

SIKSI on tärkeää arvioida ja korjata myös ympäristövahingot viimeistään siinä vaiheessa, kun sotatoimet ovat loppuneet. Tällä hetkellä ei kuitenkaan ole olemassa tunnustettua kansainvälistä mekanismia, jolla arvioida ja korjata konfliktien ympäristötuhota. YK:n ympäristöohjelma UNEP ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö ETYJ ovat kuitenkin laatineet yksittäisiä selvityksiä, joiden tuloksia on pidetty hyödyllisinä. Balkanilla 1990-luvun sotien jälkeen selvitystyö johti ohjelmaan, jossa paikannettuja ympäristötuhon ”hot spoteja” puhdistettiin kansainvälisenä yhteistyönä.

Ukrainassa soditaan hetkellä, jolloin konfliktien ympäristötuhota on pyritty käsittelemään entistä konkreettisemmin myös kansainvälisen oikeuden piirissä. YK:n alainen Kansainvälisen oikeuden toimikunta esitti vuonna

EMMA ANUNDI

Epätietoisuus ympäristön turvallisuudesta voi haitata jälleenrakennusta.

2021 luonnoksen ympäristönsuojelua aseellisissa konflikteissa koskevista periaatteista. Voimaan tullessaankin periaatteet eivät tosin olisi sitovia, ja niiden toteutus jäisi maiden vastuulle.

TOIMINTAVAIHTOEHDOT Ukrainassa ovat tällä hetkellä vähissä. Vaikka useat järjestöt seuraavat ympäristön tilaa, on vaikea saada luotettavaa tietoa esimerkiksi teollisuuslaitosten tuhoista. Suuri osa paikallisista ympäristöasian-tuntijoista on joutunut pakenemaan sotaa miljoonien muiden ukrainalaisten tavoin. Venäjä puolestaan on osoittanut täydellistä piittaamattomuutta kansainvälisestä humanitaarisesta laista ja sotarikosten seuraamuksista.

Sodan jatkuessa kaikki huomio on kohdistettava sen lopettamiseen ja inhimillisen kärsimyksen lievittämiseen. Kun jälleenrakennus kuitenkin lopulta alkaa, tulee siinä huomioida ympäristön tilan arviointi ja tuhojen korjaaminen. Vain puuttamalla ympäristövahinkoihin voidaan estää pitkittyviä haittoja niin ihmisten kuin ekosysteemin hyvinvoinnille.

Emma Hakala on tutkija Helsingin yliopistossa ja vanhempi tutkija Ulkopoliittisessa instituutissa. Freek van der Vet on yliopistotutkija ja Toxic Crimes -hankkeen johtaja Helsingin yliopistossa.

KORONA- PANDEMIA KASVATTA MAIDEN VÄLISIÄ TULOEROJA

Kehittyvien maiden sisällä koulusulkujen vaikutukset kertautuvat äitien ja tulevaisuudessa lasten tuloissa.

”Pandemia on paljastanut syvän jaon.”

– Joseph Stiglitz

Koronapandemia on lisännyt äärimmäistä köyhyyttä. Suuruusluokasta ja kehityskuluista on erilaisia arvioita, mutta asiantuntijat vaikuttaisivat olevan varsin yksimielisiä siitä, että äärimmäisessä köyhyydessä elävien ihmisten määrä on kasvanut pandemian aikana merkittävästi.

Sen sijaan pandemian vaikutuksesta tuloeroihin on esitetty vaihtelevia tulkintoja koronakriisin aikana.

”Pandemia on paljastanut syvän jaon”, kirjoitti **Joseph Stiglitz** *Finance & Development* -lehdessä syksyllä 2020. Talousnobelistin mukaan koronaviruspandemia oli kasvattanut tuloeroja köyhien ja rikkaiden maiden välillä.

Toinen nobelisti **Angus Deaton** julkaisi kuitenkin keväällä 2021 analyysin, joka alkoi seuraavasti:

”Yleisen uskomuksen mukaan COVID-19-pandemia on kasvattanut globaaleja tuloeroja, koska köyhissä maissa tulot ovat pienentyneet enemmän kuin rikkaissa. Tämä oletus on järkevää, mutta väärä.”

Deatonin mukaan köyhien ja rikkaiden maiden väliset tuloerot olivat päinvastoin pienentyneet.

Voiko väite pitää paikkansa? Miltä suunta näyttää keväällä 2022 maiden välillä ja niiden sisällä?

Ensin kuilu kapeni, sitten laajeni

”Maiden väliset tuloerot kasvoivat 1800-luvulta alkaen, kunnes ne kääntyivät laskuun jossain kohdin vuosien 1980–2000 välillä”, sanoo **Francisco H. G. Ferreira** videoyhteydellä Lontoosta Britanniasta. Ferreira on London School of Economics -yliopis-

ton professori ja sen eriarvoisuustutkimus-instituutin johtaja.

Eri oletukset ja painotukset antavat hieman erilaisen kuvan kehityksestä ja siitä, milloin maiden väliset tuloerot alkoivat pienentyä, mutta suhteellisia tuloeroja tarkasteltaessa suunta oli selvä.

”Useimmilla mittareilla maiden väliset tuloerot laskivat vuoden 1990 ja pandemian välillä paljonkin.”

Köyhien ja rikkaiden maiden väliset tuloerot olivat 2020-luvulle tultaessa yhä suuret, suuremmat kuin yhdenkään maan sisäiset tuloerot.

Pandemian ajalta ei ole vielä saatavilla tilastotietoja globaaleista tuloeroista. Tämänhetkiset luvut ovat vain arvioita, Ferreira tähdentää. Näyttää kuitenkin ilmeiseltä, että jos kutakin maata tarkas-

tellaan yhtenä yksikkönä väkilukua painottamatta, köyhien ja rikkaiden maiden väliset tuloerot todella pienenevät vielä vuonna 2020. Tauti iski aluksi kovimmin vauraisiin maihin, mikä näkyi suurina tulonmenetyksinä jo siksikin, että ihmisiä kuoli paljon.

Sen jälkeen suunta näyttää muuttuneen. Maailmanpankin tuoreimpien arvioiden mukaan maiden väliset tuloerot kasvoivat selkeästi vuonna 2021 riippumatta siitä, painotetaanko tulosta maiden väkiluvulla vai ei.

Ferreira tiivistää kehityskulun seuraavasti: pandemian alkuvaiheessa vuonna 2020 köyhien ja rikkaiden maiden väliset tuloerot pienenevät jollain mittareilla, mutta vuonna 2021 ne näyttäisivät kääntyneen kasvuun.

Maaailmanpankin mukaan pandemia on kahden vuoden tarkastelujaksolla lisännyt tuloeroja maiden välillä merkittävästi. Ne ovat nyt suunnilleen samalla tasolla kuin vuosikymmen sitten.

”Suunnanmuutos johtuu siitä, että rikkaat maat elpyivät taantumasta nopeammin kuin odotimme, köyhät maat sen sijaan eivät”, Ferreira sanoo.

Hänen mukaansa tätä selittää se, että koronarokotukset aloitettiin vuoden 2021 alussa, mutta ne etenivät epätasaisesti eri puolilla maailmaa.

Alle 10 prosenttia afrikkalaisista oli saanut alkuvuodesta 2022 vähintään yhden koronarokotuksen. Suomessa vastaava luku oli melkein 80 prosenttia.

”Koronapandemian luoma globaali taantuma johtui paljolti siitä, että ihmisten piti vältellä toisiaan. Se vähensi palveluiden tarjontaa ja kulutusta. Rokotusten ansiosta nämä ovat palautuneet rikkaissa maissa nopeammin kuin köyhissä maissa”, Ferreira sanoo.

Panostukset sosiaaliturvaan toimivat

Maiden sisäisten tuloerojen kehitys vaihtelee. Jos tulonjakoa tarkastellaan ennen veroja ja tulonsiirtoja, pandemia on kasvattanut tuloeroja lähes kaikissa maissa, Francisco H. G. Ferreira selittää.

Olenneisinta on kuitenkin tarkastella varsinaisia tuloeroja eli sitä, kuinka paljon ihmisillä on ollut rahaa käytettävissään. Esimerkiksi Ranskassa, Saksassa, Italiassa ja Espanjassa tuloerot ovat pienentyneet pandemian aikana. Taustatekijät vaihtelevat maittain, mutta Ferrerian mukaan kyse oli paljolti valtioiden panostuksista sosiaaliturvaan. Laajoilla tukiohjelmilla kyettiin estämään

tuloerojen repeäminen, vaikka kriisi koetteli ennen kaikkea matalatuloista väestöä.

Valtiot ovat voineet tukea kansalaisiaan vaihtelevasti. Vuonna 2020 Maaailmanpankki arvioi tuloerokehitystä 34 kehittyvässä maassa, joista 27:ssä tuloerot kasvoivat. Keskimäärin kasvu oli maltillista, mutta

esimerkiksi Keski-Afrikassa sijaitsevassa Päiväntasaajan Guineassa tuloerot kasvoivat huomattavasti.

Ferreira muistuttaa, että köyhissä maissa sosiaaliturvaan panostaminen on usein ollut väliaikaista. Siksi pandemian jatkuessa tuloerot voivat vielä kasvaa.

Pandemian vaikutukset näkyvät vuosikymmeniä

Pandemia on luonut myös uudenlaisia kuiluja. Lähes kaikissa maailman maissa kouluja on suljettu väliaikaisesti tai ne on siirretty etäopetukseen. Tämä on vaikuttanut vaihtelevasti yli puolen toista miljardin lapsen elämään.

”Mitä varakkaampi maa, koulu ja perhe, sitä todennäköisemmin lapsella on jonkinlainen etäopiskelumahdollisuus, joka on myös suhteellisen laadukas”, Francisco H. G. Ferreira sanoo.

YK-järjestöjen ja Maaailmanpankin yhteisraportin mukaan Etiopian maaseudulla peruskoululaiset oppivat vain kolmanneksen niistä asioista, jotka he normaalioloissa olisivat oppineet. Australiassa tutkijat taas eivät havainneet muutosta keskimääräisissä oppimistuloksissa.

Koulutuserot näkyvät tuloeroina aikuisena, eivätkä vaikutukset ulotu ainoastaan nyt koulua käyviin lapsiin.

”Etenkin tulevien äitien vaikeutunut koulutie näkyy tuloissa ylisukupolvisesti.”

Ferreira muistuttaa, että osa työntekijöistä on voinut tehdä pandemian aikana etätöitä, osa ei.

”Voimme puhua tarjoilijat vastaan arkkitehdit -asetelmasta.”

Etätöihin kyenneet työntekijät olivat jo ennen pandemiaa keskimäärin koulutetumpia ja hyvä-tuloisempia kuin muut, ja erot ovat kasvaneet.

Suurimpia taloudellisia häviäjiä ovat olleet kehittyvien maiden palvelusektorin työntekijät.

”On katukaupustelijoita, torimyyjiä ja monenlaisia ravintola-alan toimijoita. He ovat menettäneet paljon.”

Kertaverot suurille pääomatuloille

Samaan aikaan jotkut ovat hyötynneet pandemiasta taloudellisesti.

”Monet ovat tehneet paljon rahaa pääomatuloina”, Francisco H. G. Ferreira sanoo.

Varallisuuden, kuten osakkeiden ja kiinteistöjen hinnat ovat nousseet pandemian aikana. Ferrerian mukaan tämä johtuu suurelta osin siitä,

että keskuspankit ovat harjoittaneet keveää rahapolitiikkaa, jotta talouden rattaat pysyisivät liikkeessä. Näin ne ovat pyrkineet ehkäisemään konkurssseja ja työpaikkojen menetyksiä. Tässä ne ovat myös todennäköisesti onnistuneet.

”Samalla se on ollut erittäin tuottoisaa niille, joilla on jo varallisuutta.”

Samaan aikaan maailmassa painitaan sukupolvet ylittävän ja alati lisääntyvän koulutuseriarvoisuuden kanssa. Valtiot ja kansainvälinen yhteisö tarvitsevat paljon rahaa sen ehkäisemiseen.

Rahoituksen keräämiseksi Ferreira ehdottaa lisäveroa tietyn summan – esimerkiksi miljoonan Yhdysvaltain dollarin – ylittäneille pääomatuloille. Vero olisi korkea, mutta se kohdennettaisiin kerta-luonteisesti vain pandemiavuosien pääomatuloihin. Veron tuotot taas korvamerkittäisiin globaalien koulutuserojen kaventamiseen.

Rokotukset ratkaisevat lähitulevaisuuden

Pandemian lisäksi globaaliin talouteen vaikuttaa myös Venäjän hyökkäys Ukrainaan. Francisco H. G. Ferreira ennustaa tuloerojen kasvavan ainakin Euroopassa sodan seurauksena. Silti on vielä liian aikaista arvioida vaikutuksia kehittyvässä maissa tai kaikkein rikkaimpien ihmisten tuloihin.

Pandemiakaan ei ole vielä ohi, eikä sen tulevia kehityskulkuja tunneta. Ferrerilla on kuitenkin selkeä näkemys, miten pandemian tuloeroivaikutuksiin voidaan puuttua lyhyellä aikavälillä.

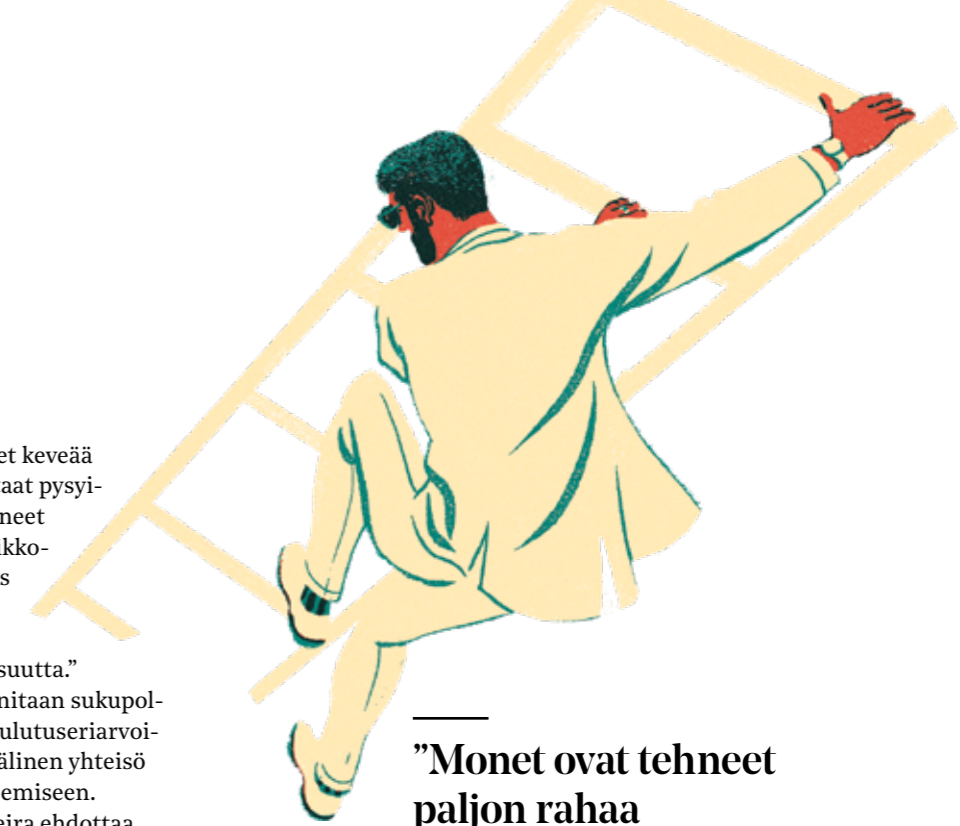
ÄÄRIMMÄINEN KÖYHYYS, TULOEROT JA ERIARVOISUUS

KÖYHYYSTILASTOISSA äärimmäisellä köyhyydellä tarkoitetaan sitä, että ihminen elää tietyn absoluuttisen tulotason alapuolella. Maaailmanpankilla raja on 1,90 Yhdysvaltain dollarin ostovoimakorjattu päiväänsio.

Tuloeroja tarkasteltaessa ihmisten tuloja ei verrata tiettyyn köyhyysrajaan

vaan tutkitaan, miten tulot jakautuvat ihmisten kesken. Äärimmäinen köyhyys voi esimerkiksi vähentyä, vaikka tuloerot kasvavat – tai päinvastoin.

Eriarvoisuus on tuloeroja laajempi käsite. Tuloerojen lisäksi eriarvoisuutta voidaan mitata esimerkiksi eroilla varallisuudessa, terveydessä ja eliniässä.

”Monet ovat tehneet paljon rahaa pääomatuloina.”

– Francisco H. G. Ferreira

”Koronarokotteiden saatavuutta on nopeutettava kehittyvässä maissa.”

Rokotukset vähentävät edelleen tehokkaasti vakavia tautitapauksia. Kun rokotustahti nopeutuu, kehittyvien maiden talous voi toimia suhteellisen normaalisti ja toipua taantumasta nykyistä nopeammin. Se taas tasaa globaaleja tuloeroja, Ferreira tiivistää.

Monissa Latinalaisen Amerikan maissa rokotukset ovat edenneet viime aikoina rivakasti. Ferrerian kotimaassa Brasiliassa rokotekattavuus on nyt suurempi kuin Yhdysvalloissa

”Ja sen seurauksena talous elpyy.”

Sama kehitys pitäisi nyt vain käynnistää myös kaikkein köyhimmässä maissa. •

Suurimpia taloudellisia häviäjiä ovat olleet kehittyvien maiden palvelusektorin työntekijät.

GUATEMALASSA KÖYHÄ RAVINTO TARJOAA LAPSILLE HEIKOT KASVUN EVÄÄT

Keskiamerikkalaisessa Guatemalassa asuu 17 miljoonaa ihmistä, joista joka toinen elää köyhydessä. Heistä 2,5 miljoonaa kärsii vakavasta ruokaturvattomuudesta. Maailman ruokaohjelma WFP arvioi, että alle viisivuotiaista lapsista lähes puolet on kroonisesti aliravittuja: maaseudulla osuus on paikoin jopa 70–90 prosenttia.

Guatemalan maaseudulla viljellään ja syödään enimmäkseen ravintoköyhää maissia. Harvoilla on mahdollisuus kasvattaa tai ostaa vihanneksia ja hedelmiä. Ruokaturvattomuutta ja aliravitsemusta selittävät koronapandemia, luonnonkatastrofit ja kohonneet elinkustannukset. Myös vesipula vaikeuttaa viljelyä. Yksityisomistusta suosiva maanjako on osa ongelmaa.

23-vuotias viiden lapsen äiti Blanca Baran asuu perheineen omatekoisessa vajassa Nueva Esperanza kylässä Lounais-Guatemalan ylängöllä. Syksyllä 2021 Baranin kaksivuotias poika kuoli aliravitsemukseen. Nyt yksi tyttäristä on hoitolaitoksessa samasta syystä. ”Teen kaikkeni, että muut lapseni säästyvät samalta kohtalolta.” Kuvassa myös Baranin yksivuotias tytär Olga.

Lounais-Guatemalassa sijaitsevan Buena Vistan kylän kaikki noin 900 asukasta ovat maattomia. Kylänjohtaja Dominga Zapon, 57, kertoo, että valtaosa heistä työskentelee yksityisillä tiloilla huonolla päiväpalkalla. Kuvassa myös Zaponin lapsenlapsi Ana Sofia Mueletaya, 7, ja Kimberly Ruby Gregorio, 6, tätinsä Lucy Ruizin, 21, edessä.

Blanca ja Ricardo Panjoj Cojtin ovat kahden lapsen vanhempia, jotka viljelevät maissa ja papua omalla pellollaan Panimaquipissa Lounais-Guatemalan ylängöllä. He kasvattavat myös tomaatteja pienellä vuokratilkullaan.

Perla Guadalupe Alvarez Gonzales, 9, asuu äitinsä ja neljän sisaruksensa kanssa Panimaquipin kylässä. Perlan krooninen aliravitsemus ilmenee muiden muassa infektiokerkkyytenä ja keskittymisvaikeuksina.

Maissi on perusravintoa Guatemalan maaseudulla. Luonnonkatastrofit, ilmastonmuutos ja vesipula lisäävät kuitenkin epävarmuutta sadon onnistumisesta.

Tortillataikina valmistetaan vedessä pehmenneistä maissinjyvistä. Monet guatemalalaiset lapset syövät pavulla täytettyjä ravintoköyhiä tortilloja aamiaiseksi, lounaaksi ja päivälliseksi.

Ruotsin kielestä toimittanut Tiina Kirkas.
 Artikkelin finns på svenska på [Kehitys-
 Utvecklings webbplats](https://www.kehityslehti.fi) [kehityslehti.fi](https://www.kehityslehti.fi).

”VENÄJÄÄN PITÄÄ SUHTAUTUA JÄMÄKÄSTI JA JOHDONMUKAISESTI”

Ulkoministeriön uusi valtiosihteri Jukka Salovaara luonnehtii itseään, työtapaansa ja johtamistyyliään asiakeskeiseksi.

Tarvitaan yli 35 sähköpostia ennen kuin videopuhelu Suomen YK-suurlähettilään **Jukka Salovaaran** kanssa on saatu sovittua pääsiäisviikolle.

Hankalin on aikaero. Työpäivä New Yorkissa alkaa iltapäivällä Suomen aikaa, ja Salovaaran aamupäivät ovat pitkälle varattuja. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa tuo lisää kokouksia ja tapaamisia, ja sitten on vielä tyttären koulun kevätloma, jolloin Salovaara käy tuttavaperheensä luona Floridassa.

Lopulta Salovaara näkyy monitorin ruudulla.

Henkilöhaastattelu on hänen ensimmäisensä, joten rupatellaan aluksi hänen taustastaan. Isä **Eero Salovaara** työskenteli Helsingissä ja Suomen edustustoissa, aluksi lähetystösihteerinä ja lopulta suurlähettiläänä. Jukka Salovaara seurasi isänsä jalanjälkiä ulkoministeriöön. Toukokuussa hän aloittaa ulkoministeriön valtiosihteerinä eli johtaa ministeriön työtä, taloutta ja henkilöstöä.

Rupattelu jää lyhytsanaiseksi. Salovaara näyttää vaivaantuneelta. Selitys löytyy lopulta yhdestä sanasta, jolla hän kuvailee niin itseään, työtapaansa kuin johtamistyyliään.

”Asiakeskeinen”, hän kiteyttää.

”Tykkään siitä, että asiat ovat selkeitä ja että ne sanotaan suoraan.”

Joten mennään asiaan.

Yllättävä hyökkäys

Venäjän hyökkäys Ukrainaan yllätti Jukka Salovaaran, ja sen hän sanoo toistamiseen. Hän oli ajatellut, että toisen maailmansodan virheistä olisi opittu eikä Euroopassa enää syntyisi suursotaa.

”Ukrainan sota on taka-askel, käänne huonompaan.”

Hyökkäyksen jälkeen Yhdistyneet kansakunnat, etenkin sen turvallisuusneuvosto, joutui kovan arvostelun kohteeksi. Salovaara ymmärtää sen. Hän muistuttaa, että turvallisuusneuvosto on toisen maailmansodan tuote, jossa viidelle voittajavaltiolle annettiin pysyvä jäsenyys ja veto-oikeus, jotta ne pitäisivät yhdessä huolta maailman turvallisuudesta ja rauhasta.

Nyt hyökkääjänä on yksi pysyvistä jäsenistä, joka voi veto-oikeudellaan jatkaa sotaa.

”Turvallisuusneuvosto ei ole toimiva, YK:sta ei ole suurvaltakiistojen ratkaisijaksi. Se ei voi pysäyttää Venäjää, ei ratkaista Ukrainan sotaa.”

Salovaarasta turvallisuusneuvostoa pitäisi uudistaa, mutta se on mahdotonta, ellei jokainen

Jukka Salovaara, 54

Koulutus Valtiotieteiden maisteri Helsingin yliopistosta vuonna 1992, ulkoministeriön Kansainvälisten asioiden valmennuskurssi (Kavaku) vuonna 1995
Työ Ulkoministeriön valtiosihtööri
Perhe Vaimo ja kolme lasta, joista kaksi jo aikuisia
Harrastukset Kävely ja ruoanlaitto, ”arkiruoka syntyy”

pysyvä jäsenmaa sitä kannata. Venäjää ei voi erottaa turvallisuusneuvostosta, koska sen pitäisi itse kannattaa erottamistaan. Myöskään sääntömuutos pysyvien jäsenien veto-oikeuden poistamisesta ei menisi läpi, koska yksikään niistä ei halua leikata vaikutusvaltaansa.

YK:ssa jäljelle jää yleiskokous, 193 valtion kohtaamispaikka, kuten Salovaara sitä kuvailee.

”Yleiskokous tuomitsi Venäjän ja erotti sen ihmisoikeusneuvostosta, mikä kielii syvästä paheksunnasta. Mutta Venäjä osaa kikkailla. Samaan aikaan, kun yleiskokouksessa äänestettiin erottamisesta, Venäjä ilmoitti vetäytyvänsä ihmisoikeusneuvostosta. Lopputulos oli se, että Venäjä ei ole enää neuvoston jäsen mutta jatkaa tarkkailijana, kuten muut jäsenmaat.”

Venäjä tapaa myös uhitella, ja siihen Salovaara ei ota kantaa.

”Venäjään pitää suhtautua jämakästi ja johdonmukaisesti. Pehmoilua se ei kunnioita.”

Hän toteaa vielä, että YK nähdään turvallisuusneuvostona, vaikka se on paljon muutakin.

”YK lievittää hätää ja auttaa ihmisiä. YK-järjestöt, kuten WFP, Unicef, UNHCR ja OCHA, ovat ensikäden toimijoita kriisialueilla.”

Väärä suunta

Monet asiat maailmassa kulkevat väärään suuntaan, Jukka Salovaara toteaa. Covid-19-pandemia pitkittyi vuosiksi, Ukrainan sota johtaa elintarvikkeiden ja energian kriisiin. Ilmastonmuutos pahentaa konflikteja monissa kehittyvissä maissa.

”Afrikkalainen kollega Sahelin alueelta kertoi kotikylänsä kuivuudesta ja siitä, kuinka se muuttaa elinkeinoja ja pakottaa ihmiset liikkeelle. Ääriilikkeet vahvistuvat.”

Ja vielä toisesta kollegasta YK:ssa:

”Naapurini yleiskokouksessa on Fidzin YK-lähettiläs, jonka kanssa olen keskustellut paljon siitä, kuinka haavoittuvia pienet saarivaltiot ovat.”

Salovaara kuvailee vuosiaan YK:ssa ”isoksi kehityskouluksi”. Siksi, että siellä näkee, kuinka maailmanlaajuisia ongelmat ovat ja kuinka riippuvaisia valtiot ovat toisistaan. Suomea hän kuvailee edelläkävijäksi, ja vaikka kuinka monella alueella:

”YK:sta ei ole suurvaltakiistojen ratkaisijaksi. Se ei voi pysäyttää Venäjää, ei ratkaista Ukrainan sotaa.”

kestävässä kehityksessä, kiertotaloudessa, uusiutuva energiasa, vammaisten oikeuksissa ja tasa-arvossa.

Salovaara johti vuoden UN Womenia, YK:n tasa-arvojärjestöä.

”Aluksi sain palautetta, että uusi puheenjohtaja on kauhean suorapuheinen. Koettiin kuitenkin, että se teki hyvää, koska näkemykseni olivat riittävän selkeitä ja painokkaita”, hän toteaa.

”Minulta kysyttiin myös, miten mies voi olla UN Womenissa. Pitää voida. Kaksikymmentä vuotta sitten, kun esikoinen syntyi, jaoin vanhempainvapaan vaimoni kanssa. Tasa-arvoinen yhteiskunta on hyvä miehelle myös, se ratkaisee monta muuta ongelmaa maailmassa.”

Selkeä urapolku

Euroopan unioni on ollut keskeinen osa Jukka Salovaaran uraa. Hän valmistui valtiotieteiden maisteriksi 1990-luvun lamavuosina ja työskenteli Helsingin yliopiston ja Ulkopoliittisen instituutin tutkijana, aiheenaan EU-jäsenyyden merkitys Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikalle.

Siitä oli luontevaa jatkaa valtiovarainministeriön Euroharjoittelu-ohjelmaan, joka oli hänen ponnahduslautansa virkamiesuralle, ja sen jälkeen ulkoministeriön Kansainvälisten asioiden valmennuskurssille (Kavaku), joka tarjosi selkeän urapolun.

”Sinne minut valittiin Suomen EU-jäsenyyden ja ranskan kielen takia”, hän sanoo.

Ranska oli hänen pääkielensä, olihan hän opiskellut valtaosan peruskoulustaan Pariisissa ja Brysselin Eurooppa-koulussa, jota EU-virkamiesten lapset kävivät. Ensimmäisen luokkansa hän oli aloittanut Kairoissa, jonne perhe oli muuttanut Washington D.C.:stä.

”Ensimmäinen kotini oli Munkkivuoreessa. Asumme välillä Helsingissä. Aina, kun palasin Helsinkiin, palasin Munkkivuoreen, aina samaan kouluun.”

Koti oli ”perhekeskeinen”, yhteydet sukulaisiin tiiviitä.

Salovaara sai ensikosketuksensa Afrikkaan tätinsä kautta, jonka puoliso oli työskennellyt

pitkään kehitysyhteistyössä. Vierailullaan tätinsä perheen luona Tansaniassa hän oppi sen, ”kuinka samanlaisia me ihmiset olemme, vaikka maailma on niin monimuotoinen”.

”Ihmiset haluavat pärjätä, elää elämänsä hyvin, menestyä.”

Ulkoministeriössä Salovaara pääsi perehtymään ”Suomen kehitysyhteistyön pitkään linjaan”, kun hän suoritti harjoitteluaan silloisella kehitysyhteistyöosastolla. Työvuosia ministeriössä on sen jälkeen kertynyt reilut 25, joista osa Eurooppa- ja poliittisen osaston päällikkönä.

”Työtapani on hyvin asiakeskeinen”, hän toteaa jälleen.

”En pohdi, mitä teen seuraavaksi, vaan keskityn siihen, mitä teen. Asiat ovat rakentuneet toisen päälle, yksi työtehtävä on johtanut toiseen.”

Uutta kohti

Kolme vuotta Suomen YK-suurlähettiläänä on kohta ohi. Jukka Salovaara on tukenut Ukrainaa yleiskokouksen äänestyksissä ja ollut läsnä niissä turvallisuusneuvoston avoimissa istunnoissa, joissa on käsitelty Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainassa.

”Osoittamassa tukea, alleviivaamassa asiaa ja merkitystä.”

Salovaara on käsitellyt Ukrainan tilannetta muiden EU-maiden kanssa ja pitänyt tiiviisti yhteyttä muiden Pohjoismaiden YK-lähettiläisiin. Hän on tavannut ”laaja-alaisesti” monia Afrikan, Aasian ja Etelä-Amerikan maiden kollegoitaan ja perustellut, miksi Venäjän hyökkäys on tuomittava yleiskokouksessa.

”Eiväthän ne äänestystulokset itsekseen synny.”

Edessä on muutto Helsinkiin, ja tietysti kotikummille, Munkkivuoren naapuriin Munkkiniemeen. Salovaara kertoo, että tytär ja vaimo lähtevät New Yorkista vasta, kun tyttären kouluvuosi on päättynyt. Enempää hän ei perheestään kerro, sillä hän haluaa pitää työ- ja yksityiselämänsä erillään.

”Yksityiselämässä olen perhekeskeinen”, hän vain toteaa.

Vielä hän ei ole pakannut.

”On ollut kiireitä, asioita pitää saada eteenpäin.” •

Tupakointi on sitkeää vitsaus köyhissä maissa

Suomalaisjärjestö Filha on tehnyt vuosikymmenen ajan tupakoinnin vastaista työtä Kirgisiassa.

Maailman terveysjärjestön WHO:n mukaan maailman tupakoitsijoista 80 prosenttia elää matalan ja keskitulotason maissa. Joka vuosi kahdeksan miljoonaa ihmistä kuolee tupakoinnin seurauksena.

Suomalainen keuhkoterveystien asiantuntijajärjestö Filha ry aloitti vuonna 2011 ulkoministeriön tuella tupakoinnin vastaisen työn Kirgisiassa. Vuonna 2021 päättyneen hankkeen tavoite oli vähentää sekä tupakan että paikallisen nuuskan *nasvayn* käyttöä.

”Aloitimme työn käytännössä nollasta, sillä edes paikallisilla terveydenhuollon ammattilaisilla ei ollut tietoa eikä keinoja tukea tupakoitsijoita lopettamisessa”, kertoo hankevastaava Patrick Sandström.

Kirgisian on pieni Keski-Aasian maa, joka sijoittuu Maailmanpankin tilastoissa alemman keskitulotason maiden joukkoon. Kirgisiassa tupakointi on selvästi miesten ja poikien tapa: yli 15-vuotiaista pojista ja miehistä tupakoi yli puolet, kun taas naisista sauhuttelee vain muutama prosentti.

Pitkjänteisellä asennetyöllä kirgisia-laisten tupakointi on lähtenyt viime vuosina laskuun.

Tupakoinnin vastainen valistustyö aloitetaan jo koulussa.

Kyläterveyskomiteat vierailevat kodeissa

Filha edistää kansanterveyttä Suomessa ja kansainvälisesti torjumalla keuhkosairauksia ja tuberkuloosia.

Kirgisiassa tupakoinnin vastainen hanke keskittyi ensin pääkaupunki Biškekien ympäristöön mutta laajeni myöhemmin maan pohjois- ja eteläosiin.

”Ennaltaehkäisevä työ on ollut tärkeää, sillä köyhemmissä maissa tupakoinnin lopettaminen voi olla haastavaa. Esimerkiksi korvaustuotteisiin ei ole varaa tai niitä ei ole edes saatavilla”, Patrick Sandström huomauttaa.

Filhan hankkeessa on koulutettu paikallisia kouluttajia ja siten juurrutettu osaamista suoraan paikallisille. Työtä on linjannut tupakoinnin torjuntaa määrittävä WHO:n tupakkapuitesopimus (FCTC) vuodelta 2005. Sopimus koskee muiden muassa tupakkatuotteiden mainontaa ja myyntiä, pakkausmerkintöjä, laitonta kauppaa, ympäristön tupakansavulle altistumista ja verotusta.

Maaseudulla valistustyössä ovat keskeisessä asemassa kyläterveyskomiteat, joiden jäsenet käyvät ihmisten kodeissa kertomassa tupakoinnin haitoista. Lisäksi on ollut tärkeää kou-

Filhan hankkeessa on koulutettu paikallisia kouluttajia ja siten juurrutettu osaamista suoraan paikallisille.

luttaa opettajia, jotta tietoa saadaan jo koululaisille. Kirgisiassa on tupakointia rajoittavaa lainsäädäntöä, mutta siitä ei tiedetä juurikaan käytännössä. Filhan hankkeessa onkin lisätty lain tunnettavuutta.

Tupakka tuottaa tuloa

Kirgisiassa ei ole savuketeollisuutta, mutta maaseudulla yksi tulonlähde on tupakan pienviljely *nasvayn* valmistusta varten. *Nasvayn* vaikutusten arvioidaan olevan Suomessa käytettyä nuuskaa haitallisempia.

Filhan projektisuunnittelijan Mikko Vauhkosen mukaan maatalousvaltaisessa Kirgisiassa *nasvayn* käyttöön puuttuminen on kuitenkin poliittisesti

vaikeampaa kuin tupakanpolton vastainen työ.

Tupakkaviljelmistä luopuminen tarkoittaisi pienviljelijöille toimeentulon vaarantumista.

”WHO:n tupakkapuitesopimuksen yksi tavoite on, että valtio tukisi tupakanviljelijöitä siirtymisessä muuhun tuotteeseen tai elinkeinoon, mutta tämä ei ole vielä käytäntöä Kirgisiassa”, Vauhkonen kertoo.

Tupakointi on merkittävä kansanterveydellinen ongelma myös muissa Keski-Aasian maissa. Filhan hankkeessa onkin rakennettu tupakoinnin vastaisen työn verkostoa koko alueelle. Tavoite on, että Kirgisiassa kertyneitä oppeja hyödynnetään jatkossa myös naapurimaissa. •

Anara Kalieva (oik.) koordinoi Filhan tupakoinnin vastaista hanketta Kirgisiassa.

Tieto lisääntynyt

tupakkatuotteiden terveyshaitoista

21%

Käyttötymisen muutos

altistuminen ympäristön tupakansavulle vähentynyt

8%

tupakoinnin lopettamisyritykset lisääntyneet

9%

Filhan hankkeen tuloksia Oshin, Jalal-Abadin ja Batkenin alueilla Etelä-Kirgisiassa vuosina 2018–2021

Pakistanissa rekat koristellaan kuin morsiamet

Rekkojen kuviointi kertoo maalarin luovuudesta ja omistajan varallisuudesta. Samalla tien päällä välittyy tietoa esimerkiksi tyttöjen koulutuksen tärkeydestä.

Pakistanin pääkaupungin Islamabadin ja sen naapurikaupungin Rawalpindin välisellä maantiellä tulee vastaan ränsistyneiden pikkukotteroiden ja uutuut-taan kiiltelevien Honda Civicien seassa kirkkain väreihin ja kuvioin koristeltuja rekkoja. Onko sirkus tullut kaupunkiin, saattaa ensimmäistä kertaa Pakistanissa vierailleva matkailija ihmetellä. Pian hän kuitenkin huomaa, että kaikki rekat näyttävät vastaavanlaisilta.

Ajoneuvojen koristelu on suosittua kaikkialla Etelä-Aasiassa. Psykedeelisiä riksoja, busseja ja rekka-autoja näkyy teillä niin Intiassa, Nepalissa kuin Bangladeshissä. Silti etenkin rekat eivät ole missään niin huppeasti koristeltuja kuin Pakistanissa.

Rawalpindissa pölyisen kinttupolun päässä on konepaja, jossa rekkoja kootaan ja maalataan.

Sisällä pienessä puodissaan vilvoittelee Muhammad Ishfaq maalin tahrimassa valkoisessa *shalwar kamiz*-tunikassaan. Mies on maalannut rekkoja 35 vuotta.

Ishfaqin mukaan rekkoja on maalattu ainakin viime vuosisadan puolivälistä lähtien.

”Taidetta tehtiin jo, kun Intia ja Pakistan itsenäistyivät brittiläisestä Intiasta vuonna 1947.”

Kansantaiteesta pröystäilyyn

Ennen Pakistanin itsenäistymistä sikeillä ja muslimilla oli tapana koristella

Muhammad Ishfaq koristelee ämpäriä rekkataiteella.

rekkojaan guruun tai suufilaispyhimysten kuvilla.

Myöhemmin kuvasto laajeni: rekkojen kyljissä alkoi näkyä pyhimysten ohessa kaikkea maisemien, tiikereiden, riikin-kukkojen ja lentävien hevosten väliltä.

Kehittyi omalaatuinen kansantaide, jossa jokaisella alueella on oma tyylinsä.

”Katsomalla selviää, mistä rekka on kotoisin”, Muhammad Ishfaq sanoo.

”Esimerkiksi Peshawarin rekoissa ei ole niin paljon kuvioita kuin Rawalpindin rekoissa. Siksi ne eivät ole kovin kauniita.”

Rawalpindi tunnetaan erityisesti kukkakuvioistaan.

Kuviot ovat enimmäkseen maalareiden mielen luomuksia, mutta joissain rekoissa näkyvät myös omistajan toiveet.

”Kyse on rahasta: mitä enemmän on törsätä, sitä hienommat ovat koristelut”, maalari Rafiq Rangzad sanoo.

Koristeluun saattaa upota tuhansia euroja, ja siitä on tullut kilpailua.

Konepajan pihalla kuivuvasta rekasta näkee, että sen omistaja ei ole kitsastellut. Tuulilasin edessä riippuvat valtavat rukoushelmet ja kuljettajan puoleinen ovi on kaiverrettu puusta. Sivussa laukkaa valkoinen lentävä hevonen, jolla on ihmisen kasvot.

Yhden rekan maalaamiseen kuluu Ishfaqin mukaan noin kymmenen päivää.

Suosio laajeni ulkomaille

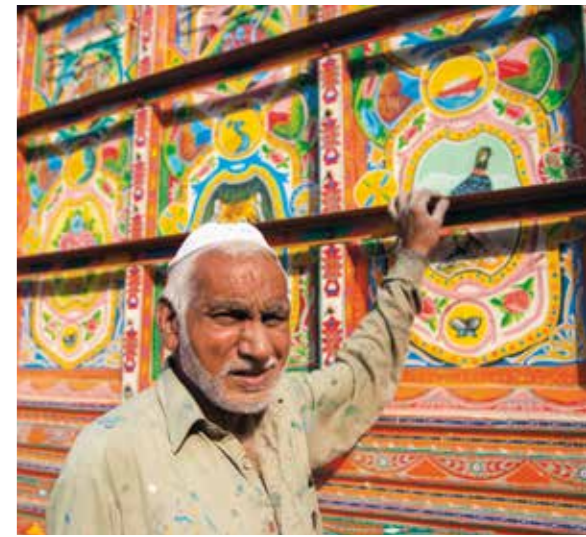
Haastattelupäivänä Muhammad Ishfaq maalaa kuitenkin ämpäriä.

”Eräs ulkomaalainen mies pyysi minua maalaamaan ämpäreitä ja isoja arkkuja. Hän vie ne kotimaahansa.”

Myös Saksan entinen lähettiläs maalautti Vespa-skootterinsa ja otti sen palvelusaikansa päätyttyä mukaansa.

Eurooppalaiset ja amerikkalaiset turistit levittivät kuvia pakistanilaisesta rekkataiteesta maailmalle jo 1970-luvulla. Maa oli vielä tuolloin etenkin hippien suosittu matkakohde. 1980-luvun lopulla Pakistanin hallitus ymmärsi alkaa järjestää rekkataidenäyttelyitä ulkomaille.

”Mitä enemmän on rahaa törsätä, sitä hienommat ovat koristelut”, maalari Rafiq Rangzad sanoo.

2000-luvun alussa rekkataiteen suosio räjähti.

Nyt Melbournen kaduilla Australiassa kulkee rekkataiteella kuvitettu raitiovaunu. Taidetta näkyy myös huonekaluissa, laukuissa ja jopa lenkkareissa.

Taide sai uusia merkityksiä kotimaassaan

Aikaisemmin Pakistanissa rekkataiteen suosio rajoittui rekkakuskeihin, mutta huomio ulkomailla teki siitä trendin kotimaassakin.

Rekkojen takaosissa nähdystä poliitikkojen ja näyttelijöiden kuvista ja humoristisista iskulauseista tuli eliitin retrotyylistä kitschiä.

Samalla järjestötkin keksivät levittää viestiään ympäri maata matkaavissa rekoissa. Niissä puolustetaan tyttöjen koulutusta tai etsitään kadonneita lapsia.

Rekkakuskeille taiteella on yhä oma merkityksensä.

Zafar Iqbal myy rekkoihin kiinnitettäviä koristeita, joista yksi suosittumista on rekan etuosassa pyörivä propelli. Toinen taas on rekan takaosaan ripustettava kankainen liina.

”Tätä kutsutaan *parandaksi*, joita naiset laittavat hiuksiinsa Punjabissa”, Iqbal selittää.

Pakistanissa rekat koristellaan kuin morsiamet konsanaan. •

Artikeln finns på svenska på [Kehitys-Utvecklings webbplats](#) [kehityslehti.fi](#).

Katso lisää kuvia rekkataiteesta jutun verkkoversiosta [kehityslehti.fi](#).

Ilmastonmuutos vaikuttaa tuttuihin raaka-aineisiin

Ilmastokriisi näkyy kaikkialla maapallolla ja muuttaa elinympäristöjä ja viljelyolosuhteita. Se vaikuttaa myös suomalaisten käyttämien elintarvikkeiden raaka-aineiden viljelyyn, kuten kahviin ja kaakaon. Testaa, tiedätkö ilmastonmuutoksen seuraukset tutuille elintarvikkeille.

1 KUINKA SUURI OSA KAKAON VILJELYALASTA VOISI PAHIMMILLAAN OLLA VILJELYKELVOTONTA VUONNA 2050, JOS ILMASTOKRIISIÄ EI SAADA HILLITTYÄ?

- a) 60 %
- b) 75 %
- c) 90 %

2 MITEN KAKAONVILJELYÄ VOITAISIIIN SUOJELLA ILMASTON LÄMMETESSÄ?

- a) Muokkaamalla kaakaon DNA:ta
- b) Lannoittamalla kaakaota uudella tavalla
- c) Istuttamalla kaakaon sekaan usean eri lajikkeen kukkaa

3 KVINOAA VILJELLÄÄN ERITYISESTI ETELÄ-AMERIKASSA. KUINKA PALJON ILMASTOKRIISI VOISI VÄHENTÄÄ ALUEEN VILJELYKELPOISTA MAATA VUOTEEN 2100 MENNESSÄ?

- a) 15 %
- b) 21 %
- c) 32 %

4 MITEN ILMASTONMUUTOS VAIKUTTAA KVINOAN VILJELYYN?

- a) Kasvi kestää vaikeita olosuhteita, joita ilmastonmuutos lisää
- b) Kasvi ei selviydy ilmastonmuutoksen keskellä
- c) Vaikutuksia ei tiedetä

5 MIKSI PALMUÖLJYN TUOTTAMISEEN TARVITTAVAN ÖLJYPALMUN VILJELY AIHEUTTAA METSÄKATOA?

- a) Öljyn kuumennus aiheuttaa metsäpaloja
- b) Palmu tukahduttaa muut kasvit
- c) Sademetsää raivataan viljelmien tieltä

6 KUINKA SUURI OSUUS PALMUÖLJYJÄSTÄ ON VASTUULLISESTI RSPO-SERTIFIOITUA?

- a) 20 %
- b) 40 %
- c) 60 %

7 KUINKA MONTA KAHVILAJIA MAAILMASSA ON?

- a) Yli 20
- b) Yli 80
- c) Yli 120

9 MITEN ILMASTONMUUTOS VAIKUTTAA TAATELIN VILJELYYN?

- a) Lisääntyvä kuivuus heikentää hedelmän laatua, joten sen hinta laskee
- b) Kuumuus ja kuivuus eivät haittaa sitä, sillä kasvi kasvaa aavikolla
- c) Taateli muuttuu aiempaa makeammaksi

10 MITEN TAATELIA VOITAISIIIN KÄYTTÄÄ ILMASTONMUUTOKSEN TORJUNTAAN?

- a) Valmistamalla kasvin jätteestä biopolttoainetta
- b) Risteyttämällä sitä appelsiinipuiden kanssa
- c) Puristamalla siitä nestettä kuivilla alueilla

8 MIKÄ AUTTAISI KAHVINVILJELIJÖITÄ ILMASTON LÄMMETESSÄ?

- a) Kahviviljelmien suojaaminen auringolta
- b) Uusi, ilmastonmuutosta paremmin kestävä kahvilaji
- c) Kahvipapujen paahtaminen uudella tavalla

Oikeat vastaukset: 1) c) 2) a) 3) b) 4) a) 5) c) 6) a) 7) c) 8) b) 9) a) 10) a)

Dokumentti

Kun villi luonto elää enää vain tarinoissa

Pohjois-Kenian Turkanassa tutkijat huomaavat, ettei paimentolaisten luontosuhde ole sitä, mitä he ovat kuvitelleet. Tuore dokumentti kertoo, mikä ihmisten ja eläinten yhteiselossa hiertää.

Helsingin yliopiston tutkijat, etnobiologi **Álvaro Fernández-Llamazares** ja suojelubiologi **Mar Cabeza** istuvat ringissä kovalla kuivalla maalla ja pyytävät daasanach-paimentolaisia kertomaan tuntemiaan eläintarinoita. He haluavat tallentaa Pohjois-Kenian Turkanassa asuvan heimon suullista perinnettä satukirjaksi daasanachien omalla kielellä. Tulkkina ja oppaana toimii paikallinen nuori mies **Job Nasak**.

Iiris Härmän dokumentti *Luomakunnan vartijat* seuraa tutkijoiden pohdintaa siitä, mitä paimentolaisheimon tarinat kertovat heidän luontosuhteestaan. Tarinoissa ja lauluissa seikkailevat apinat, keihäsantilooipit, krokotiilit, kirahvit ja monet muut villieläimet, joita daasanachien kuivuuden korventamalla kotiseudulla ei kuitenkaan enää elä tai ainakaan näy. Etenkään lapset eivät ole koskaan nähneet kertomusten leijonia, norsuja eivätkä sarvikuonoja. Eläimet ovat kadonneet myös läheisestä Sibiloin kansallispuistosta.

85 nahkaa on liikaa

Tutkijat seuraavat myös paikallisia seremonioita, kuten joka toinen vuosi vietettävää *dimi*-juhlaa, jossa perheiden esikoistyttytaret ylistävät leopardinnahkoihin pukeutuneita sotureita. Tutkijat laskevat miehillä yhteensä 85 isojen kisa-eläinten nahkaa. Daasanachit sanovat, että ilman niitä *dimiä* ei voi järjestää.

Havainto pakottaa tutkijat miettimään työnsä lähtökohtia. He ovat perustaneet uransa ajatukselle, että paikallisyhteisöt ovat luonnon puolella. Nyt he huomaavat, että yksi tärkeimmistä syistä villieläinten tuhoon on perinne, jota he ovat tulleet elvyttämään kirjahankkeellaan.

Tutkijat myös kuulevat, että daasanachit syövät villieläimiä, koska eivät halua uhrata karjaansa. Lisäksi petoja ammutaan huvin vuoksi.

Selvää on, että kun vedestä ja laidunmaasta on pulaa, luonto häviää. Karuissa oloissa selviytyminen on päivittäistä taistelua ja aiheuttaa myös väkivaltaisia kiistoja naapuriheimon kanssa.

”Keitä me olemme sanomaan, mikä on oikein ja mikä väärin”, Fernández-Llamazares kysyy.

Ratkaisuna hän näkee tietoon ja ymmärrykseen pyrkivän keskustelun. Job Nasak toteaa kuitenkin muiden paimentolaisten puolesta, että he eivät ennen kirjahanketta olleet koskaan ajatelleet eläimiä elollisina olentoina.

Luomakunnan kehto

Monesti palkitun dokumentaristin elokuva ei ole vain kuvaus 2020-luvun elonjäämistäistelusta vaan myös ihmisen synnyinmaisemasta. Turkanan hautavajoamasta on kaivettu yli 10 000 ihmisen esi-isien luurankoa, joista yksi kuuluisimmista on 1,5 miljoonaa vuotta vanha Turkana-poikana tunnettu *Homo erectus* -yksilö.

Iiris Härmä (ohj.).
LUOMAKUNNAN VARTIJAT.
TARINOITA IHMISKUNNAN KEHDOSTA.
ELOKUVA ON KATSOTTAVISSA MAAILMA KYLÄSSÄ -FESTIVAALIN ONLINE CINEMASSA MA 23.5. KLO 10–SU 29.5. KLO 23. KATSELU-OHJEET MAAILMAKYLÄSSÄ.FI.

Lisäksi alueelta on löydetty runsaasti suurten nisäkkäiden luita.

Dokumentissa benediktiiniläismunkki **Florian** muistuttaakin, että ihminen ei ole suinkaan luomakunnan luoja vaan vartija. Nyt vain on jo kovin kiire.

Maaza Mengiste.
VARJOKUNINGAS.
SUOM. ALEKSI MILONOFF.
ATENA, 2022.

Kirja

Ei vain miesten sota

BENITO MUSSOLININ Italia hyökkäsi Etiopiaan vuonna 1935. Keisari **Haile Selassie** pakeni Britanniaan, kunnes palasi palatsiinsa Addis Abebaan vuonna 1941 sen jälkeen, kun liittoutuneiden joukot olivat vapauttaneet Etiopian miehitysvallasta yhtenä toisen maailmansodan sivunäytöksenä.

Maaza Mengisten romaani *Varjokuningas* sijoittuu miehitysajan alkuun, jolloin pieni joukko etiopialaisia sotilaita taistelee sitkeästi italialaista ylivoimaa vastaan pohjoisessa Simienin vuoristossa. Yksi sotureista on orpopyttö Hirut, joka työskentelee ensin armeijan päällikön palvelijana ja myöhemmin varjokuninkaaksi naamioidun maanviljelijän henkivartijana. Kylissä kiertävän varjokuninkaan tehtävä on luoda taisteluhenkä ja uskotella etiopialaisille, että keisari ei ole heitä hylännyt vaan johtaa joukkojaan eturintamassa.

Muiden naissotilaiden tavoin Hirut suojelee päivisin isänmaataan ja öisin kehonsa koskemattomuutta niin omilta kuin vierailtakin miehiltä. Jo ennen sotaa

Hirut on turtunut raakaan väkivaltaan arjessaan. Hänen ainoa turvansa on isältä peritty vanha kivääri.

Toinen romaanin tärkeistä hahmoista on venetsialainen sotilas Ettore Navarra, joka saa tehtäväkseen ikuistaa kameralaan teloitettavien etiopialaisten kuolinhetkiä. Samaan aikaan hän seuraa uutisia kotimaastaan ja juutalaisena pelkää oman ja vanhempiensa hengen puolesta.

Mengiste pohjaa Hirutin tarinan isoäitinsä kokemuksiin naissotilaana Etiopian armeijassa 1930-luvulla. *Varjokuningas* oli yksi yhdysvaltalaisen Booker-kirjallisuuspalkinnon ehdokkaista vuonna 2020.

Päivisin Hirut suojelee isänmaataan, öisin kehonsa koskemattomuutta niin omilta kuin vierailtakin miehiltä.

Kirja

Metsävarojen hyödyntämisestä metsäkadon hillintään

SUOMALAISTA METSÄALAN kehitysyhteistyötä on tehty maailmalla 1960-luvulta alkaen.

Aluksi mallia otettiin Suomen kansallisesta kehityspolusta, joka pohjasi metsävarojen laajaan hyödyntämiseen ja maan teollistamiseen. Seuraavilla vuosikymmenillä kehitysyhteistyössä painotettiin ensin keskusjohtoista kylämetsätaloutta, sitten metsien globaalia merkitystä ja luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä kyläläisten osallistamista puiden kasvattamiseen osana maatalouden tuotantoketjuja.

2000-luvulla keskiössä on ollut metsäkat

yhtenä ilmastonmuutoksen ja luonnon köyhymisen kiihdyttäjänä.

Käytännön yhteistyötä ovat toteuttaneet Suomen valtion ohella muiden muassa tutkimuslaitokset, konsulttiyhtiöt, metsäteollisuusyritykset ja kansalaisjärjestöt. Metsähistorian Seura ry:n koostamassa mittavassa 470 sivun artikkelikokoelmassa niiden edustajat kertaaavat kriittisestikin kokemuksiaan ja oppejaan myös tulevaisuuden näkökulmasta.

”Pysyvimpiä tuloksia metsäalan kehitysyhteistyössä on saavutettu vasta luottamukseen perustuvan kumppanuuden kautta”, kirjan johdannossa todetaan.

Pekka T. Rajala & Anna-Leena Simula (toim.).
SUOMALAISET MAAILMAN METSISSÄ OPPIMASSA JA OPETTAMASSA. METSÄ-HISTORIAN SEURA RY, 2021.

KANSA EI LUOVUTA

Elina Kostiainen oppi Sudanissa, kuinka vaikeaa on siirtyä sotilashallinnosta demokratiaan.

”TYÖSKENTELIN DIGITAALISEN viestinnän asiantuntijana Kirkon Ulkomaanavussa Helsingissä. Halusin humanitaariseen ohjelmatyöhön, joten hain YK:n vapaaehtoiseksi OCHAan, YK:n humanitaaristen asioiden koordinaatio-toimistoon.

Syyskuussa 2020 aloitin työni OCHA:n Sudanin- maatoimistossa.

Tehtäväni oli koordinoida humanitaarista apua Kordofanin kolmelle osavaltiolle, jotka olivat vastuullani. Selvitin paikallisen väestön tarpeita kriisialueilla. Otin yhteyttä muihin YK-järjestöihin, jotka toimittivat asukkaille esimerkiksi suoja, ruokaa tai vettä.

Heinäkuussa 2021 sain kutsun YK:n maakoordinaattorin humanitaariseksi erityisavustajaksi, joka toimii OCHA:n ja maakoordinaattorin välissä. Valmistelin maakoordinaattorin kokouksia, joihin käytin OCHA:n keräämiä tietoja Sudanin humanitaarisen avun tarpeesta.

OCHA:ssa ei oteta kantaa politiikkaan, mutta puhuin Sudanin tilanteesta paikallisten ystäväni kanssa. Aloin ymmärtää Sudania syvällisemmin.

TUNNELMA SUDANISSA oli aluksi melko toiveikas. Yksinvalti **Omar al-Bashir** oli syösty vallasta, ja vapaat vaalit oli määrä järjestää heinäkuussa 2023. Lokakuussa 2021 maa vajosi kuitenkin kaaokseen. Kansa osoitti mieltään kaduilla, ihmisiä kuoli.

Se oli valtava pettymys. Tuntui, että historia toisti itseään.

Sudan itsenäistyi vuonna 1956. Sen jälkeen maa oli pääosin sotilashallituksen alaisuudessa. Maan talous oli kuralla, kansa halusi demokratiaa. Huhtikuussa 2019 Sudanin armeija syrjäytti al-Bashirin. Elokuussa 2019 valta siirtyi siirtymäajan neuvostolle, jossa oli siviilien ja armeijan edustajia. Neuvostoa johti kenraali **Abdel Fattah al-Burhan**, pääministerinä oli virkamies **Abdalla Hamdok**.

Sitten, lokakuussa 2021, armeija syrjäytti Hamdokin ja kaappasi vallan.

SUDANISSA OPIN, kuinka vaikeaa demokratian tavoittelu on maassa, jota sotilashallinto on pitänyt otteessaan lähes koko itsenäisyyden ajan.

Armeija hallinnoi Sudanin taloutta eikä halua luopua asemastaan.

Sotilasjohto omistaa tärkeimmät vientiyritykset, myy kultaa Venäjälle sekä kaivannaisia ja karjaa Persianlahden maihin, vaikka samaan aikaan lähes joka kolmas sudanilainen on humanitaarisen avun tarpeessa.

Sudanin talous on järkyttävällä tolalla. Kansa ei lopeta mielenosoituksia, ei anna periksi ennen kuin saa demokratian. Miten se saavutetaan? Armeija on vahva, kauppakumppanit tukevat sitä, eikä poliittisista puolueista ole armeijan vastustajiksi.

Ainoa ratkaisu on kompromissi armeijan ja siviilien välillä. Etenkään nuoret eivät sitä halua, mutta siihen on jotenkin päästävä.”

ELINA KOSTIAINEN, 33

Koulutus Valtiotieteiden maisteri Helsingin yliopistosta vuonna 2018
Työskenteli Humanitaarisen avun koordinaattorina OCHA:n Sudanin-toimistossa vuosina 2020–2021 ja YK:n maakoordinaattorin humanitaarisen erityisavustajana Sudanissa vuosina 2021–2022

Jatkoi Projektityöntekijänä konfliktinratkaisujärjestö CMI – Martti Ahtisaari Peace Foundationissa. Työskentelee Saharan eteläpuolisen Afrikan tiimissä, vastuualueenaan Sudan

Mitä tapahtuu todella?

ALFREDO MARTIRENA on kuubalainen pilapiirtäjä.

Kehitysyhteistyö on ilmastotyötä.

Ilmastokriisi ratkaistaan yhdessä!

Keskustelutilaisuus su 29.5. klo 13–13.30,
Tiivistämö (Kaasutehtaankatu 1, Helsinki)
& online maailmakylässä.fi

Miten ilmastokriisi näkyy ihmisten elämässä Afrikassa?
Mitä voimme tehdä, jotta globaali etelä selviää ilmastonmuutoksen
seurauksista? Yhteiset ongelmat vaativat yhteisiä ratkaisuja.

Tervetuloa paikan päälle Suvilahteen tai seuraamaan keskustelua
festivaalin verkkosivuille! Keskustelu on englanniksi.

Patricia Kombo
ilmastoaktivisti,
Kenia

Izidine Pinto
ilmastotutkija,
Mosambik

Jan Wahlberg
Suomen ilmastosuurlähettiläs,
ulkoministeriö

Sara Nyman
ilmastoaktivisti,
Suomi

Liselott Lindström
juontaja

**Tutustu Suomen kehitysyhteistyöhön sunnuntaina
myös ulkoministeriön teltassa Kauppatorilla!**

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

